

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце і
адукацыйных інавацыях

А. М. Здрок

_____ 2020 г.

Рэгістрацыйны № УД-8914/вуч.

МОВА І СТЫЛЬ СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ

**Вучэбная праграма ўстаноў вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:**

- 1-23 01 07 Інфармацыя і камунікацыя
- 1-23 01 09 Журналістыка міжнародная
- 1-23 01 08 Журналістыка (па напрамках)
Напрамкі спецыяльнасцей
- 1 23 01 08-01 Журналістыка (друкаванья СМІ)
- 1-23 01 08 -02 Журналістыка (аўдыявізуальная журналістыка)
- 1-23 01 08 -03 Журналістыка (вэб-журналістыка)

2020 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе АСВА 1-23 01 07-2013, 1-23 01 08-2013, 1-23 01 09-2013, вучэбных планаў №Е23-262/вуч., №Е23-263/вуч., №Е23-264/вуч., №Е23-265/вуч., №Е23-267/вуч. ад 29.05.2015 г., №. Е23з-203 / вуч., №Е23з-204/вуч. ад 30.05.2013 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

С. К. Берднік, дацэнт кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

В. А. Горбач, дацэнт кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

Л. Г. Шасцярнёва, дацэнт кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Вольга Міхайлаўна Самусевіч, дацэнт кафедры перыядычнага друку і вэб-журналістыкі, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

Юрый Вячаслававіч Маліцкі, кандыдат філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі філіяла «Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа» дзяржаўнай навуковай установы «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі».

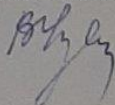
РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай медыялінгвістыкі і рэдагавання факультэта журналістыкі (праатакол № 5 ад 28.05.2020);

Навукова-метадычным Саветам БДУ

(праатакол № 5 ад 17.06.2020)

Загадчык кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання
прафесар В.І. Іўчанкаў

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Мэты і задачы вучэбнай дысцыпліны

Мэта вучэбнай дысцыпліны – стварэнне ў студэнта цэласнага сістэмнага ўяўлення аб функцыянаванні мовы ў яе стылявых разнавіднасцях, аб магчымасцях выкарыстання розных моўных сродкаў для максімальна поўнага здавальнення камунікатыўных патрэб журналіста як аўтара і рэдактара.

Задачи вучэбнай дысцыпліны:

- 1) вывучыць сучасную беларускую літаратурную мову ў яе функцыянальна-стылявых разнавіднасцях, выявіць стылістычныя нормы і асаблівасці стварэння тэкстаў рознай жанравай прыналежнасці;
- 2) вывучыць асноўныя вобразна-выразныя сродкі;
- 3) раскрыць функцыянальныя і экспрэсіўныя магчымасці выкарыстання лексічных, лексіка-фразеалагічных і граматычных адзінак у межах кантэксту і цэлага тэксту;
- 4) разгледзець стылістычныя асаблівасці публіцыстычных жанраў;
- 5) вывучыць асноўныя вобразна-выразныя сродкі;
- 6) вызначыць розныя віды стылістычных памылак.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй.

Падрыхтоўка журналісцкіх кадраў з універсітэцкай адукацыяй прадугледжвае фарміраванне маўленчай кампетэнтнасці носьбіта мовы арыентаванай на літаратурную апрацоўку тэкстаў, вытворчасць іх у адпаведнасці з камунікатыўнай зададзенасцю і жанравай спецыфікай. Валоданне мовай разглядаецца як важны складнік журналісцкай дзейнасці, базай для лінгвістычнай арганізацыі літаратурнага твора, што непасрэдным чынам звязана з развіццём і ўдасканаленнем прафесійнага майстэрства.

Вучэбная дысцыпліна ўваходзіць у цыкл спецыяльных дысцыплін дзяржаўнага кампаненту.

Сувязі вучэбнай дысцыпліны з іншымі дысцыплінамі вучэбнага плана. У працэсе вывучэння мовы і стылю СМК даюцца першапачатковыя звесткі пра лінгвістыку тэксту, на базе ўласных студэнцкіх публікацый і радыё-, тэлевыступленняў праводзяцца экстраарфаграфічныя (арфаэпічныя) і лексіка-граматычныя каментарыі пабудовы тэксту, вядзецца мэтанакіраваная дзяржападарыхтоўка да ўспрымання курса стылістыкі, закладваецца навукова-практычная база да тэорыі, метадыкі і практыкі рэдагавання, усвядомленага вывучэння медыярыторыкі. Вучэбная дысцыпліна мае трывалыя

міжпрадметныя сувязі з дысцыплінамі “Сучасная беларуская мова” і “Рэдагаванне”. У сітуацыі беларуска-рускага білінгвізму тэарэтычны і практычны матэрыял падаецца ў кан- і дывергентным суаднясенні з сучаснай рускай мовай.

Патрабаванні да кампетэнцый

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Мова і стыль сродкаў масавай інфармацыі» павінна забяспечыць фарміраванне наступных акадэмічных, паглыбленых сацыяльна-асобасных і прафесійных кампетэнцый.

для спецыяльнасці 1-23 01 08 Журналістыка (па напрамках)

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-8. Мець лінгвістычныя навыкі (вусная і пісьмовая камунікацыя).

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-29. Умець прымяняць сістэму метадаў журналісцкай творчасці; жанравыя разнавіднасці журналісцкага тэксту і асаблівасці працы матэрыяламі розных жанраў.

для спецыяльнасці 1-23 01 07 Інфармацыя і камунікацыя

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-4. Умець працаваць самастойна.

АК-8. Мець лінгвістычныя навыкі (вусная і пісьмовая камунікацыя).

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

САК-2. Быць здольным да сацыяльных кантактаў.

прафесійныя кампетэнцыі:

ПК-8. Выбіраць неабходныя метады даследавання, мадыфікаваць існуючыя і выкарыстоўваць новыя метады, зыходзячы з задач канкрэтнага даследавання.

ПК-14. Вызначаць мэты інавацый і спосабы іх дасягнення.

ПК-15. Працаваць з навуковай, тэхнічнай і патэнтнай літаратурай.

ПК-18. Складаць дамовы сумеснай дзейнасці па засваенні новых тэхналогій.

ПК-19. Рыхтаваць праекты ліцэнзійных дамоў аб перадачы права на выкарыстанне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. Інфармацыйна-аналітычная дзейнасць.

ПК-20. Праводзіць збор, апрацоўку, сістэматызацыю, актуалізацыю, прадстаўленне, распаўсюджванне, аналіз і інтэрпрэтацыю інфармацыі з выкарыстаннем сучасных інфармацыйных тэхналогій.

для спецыяльнасці 1-23 01 09 Журналістыка міжнародная

акадэмічныя кампетэнцыі:

АК-1. Умець выкарыстоўваць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.

АК-8. Мець лінгвістычныя навывкі (вусная і пісьмовая камунікацыя).

сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі:

СЛК-7. Эфэктывна прымяняць свае спавобнасьці і вопыт в практычнай дзейнасьці.

У выніку вывучэньня дысцыпліны студэнт павінен **ведаць:**

– асаблівасьці функцыянаваньня беларускай і рускай моў у сродках масавай камунікацыі;

– базавыя звесткі пра непарыўную сувязь паміж моўнымі заканамернасьцямі і захаваннем імператыўных / дыспазітыўных норм фанетыкі, арфаграфіі, арфаэпіі, граматыкі, стылістыкі;

– функцыянальна-стылістычныя разнавіднасьці сучаснай літаратурнай мовы, стылістычныя нормы і асаблівасьці стварэньня тэкстаў розных жанраў;

– метады і прыёмы лінгвістычнага (фанетычнага, лексічнага, марфалагічнага, стылістычнага) аналізу з мэтай выяўленьня асноўных тэкстаўтваральных фактараў пабудовы журналісцкага і PR-тэкстаў матэрыялу;

умець:

– дыферэнцыраваць лексіка-граматычныя асаблівасьці пабудовы тэкстаў СМК з мэтай вызначэньня іх характарыстыкі з пазіцыяй нарматыўнасьці выкарыстання;

– вылучаць ды- і канвергентнасьць беларускай і рускай моў, умець супастаўляць іх і даваць ім тыпалагічную характарыстыку;

– правільна тлумачыць семантычны змест і стылістычную інфармацыю, заключаную ў лексічных і граматычных адзінках, марфалагічных формах;

– ствараць разнажанравыя публіцыстычныя тэксты і аналізаваць іх з гледжаньня лінгвастылістычнай арганізацыі;

валодаць:

– метадыкай лінгвастылістычнага аналізу разнажанравых тэкстаў СМК;

– спосабамі і прыёмамі вызначэньня стылістычна маркіраваных моўных адзінак в тэкстах СМК і навывкамі іх замены;

– навывкамі ў сферы прафэсійнай дзейнасьці па лінгвастылістычнай арганізацыі журналісцкіх тэкстаў.

Структура вучэбнай дысцыпліны

Дысцыпліна вывучаецца ў 1-3 семестрах. Усяго на вывучэньне дысцыпліны «Мова і стыль СМК» адведзена:

– для вочнай формы атрымання вышэйшай адукацыі – 440 гадзін, у тым ліку 210 аўдыторных гадзін, з іх:

1 семестр: 146 гадзін, у тым ліку 70 аўдыторных гадзін, з іх лекцыі 16 гадзін, практычныя заняткі – 46 гадзін, кіруемая самастойная работа – 8 гадзін.

Працаёмкасьць вучэбнай дысцыпліны складае 3,5 заліковыя адзінкі.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен.

2 семестр: 146 гадзін, у тым ліку 68 аўдыторных гадзін, з іх лекцыі – 16 гадзін, практычныя заняткі – 44 гадзіны, кіруемая самастойная работа – 8 гадзін.

Працаёмкасць вучэбнай дысцыпліны складае 3,5 заліковыя адзінкі.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен.

3 семестр: 148 гадзін, у тым ліку 72 аўдыторныя гадзіны, з іх лекцыі – 16 гадзін, практычныя заняткі – 48 гадзін, кіруемая самастойная работа – 8 гадзін (з іх 4 гадзіны ДН).

Працаёмкасць вучэбнай дысцыпліны складае 3,5 заліковыя адзінкі.

Форма бягучай атэстацыі – экзамен.

Завочная форма навучання

Для напрамку спецыяльнасцей 1-23 01 08 -01 Журналістыка (друкаваныя СМІ), 1-23 01 08-02 Журналістыка (аўдыявізуальная)»

I курс

146 гадзін (30 гадзін на ўстановачнай сесіі, 50 гадзін у I семестры, 66 гадзін у II семестры), з іх аўдыторных 24 гадзіны (установачная сесія – 4 гадзіны: 4 гадзіны – лекцыі; I семестр – 8 гадзін: 8 гадзін – практычныя заняткі; II семестр – 12 гадзін: 12 гадзін – практычныя заняткі).

II курс

146 гадзін (60 гадзін у I семестры, 86 гадзін у II семестры), з іх аўдыторных 16 гадзін (I семестр – 8 гадзін: 4 гадзіны – лекцыі, 4 гадзіны – практычныя заняткі; II семестр – 8 гадзін: 8 гадзін – практычныя заняткі).

III курс

148 гадзін (148 гадзін у I семестры), з іх аўдыторных 12 гадзін (4 гадзіны – лекцыі; 8 гадзін – практычныя заняткі).

Працаёмкасць вучэбнай дысцыпліны складае 3,5 заліковыя адзінкі (2 семестр); 3,5 заліковыя адзінкі (4 семестр); 3,5 заліковыя адзінкі (5 семестр).

Форма кантролю ведаў па дысцыпліне на завочнай форме навучання – экзамен у II, IV і V семестрах.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Модуль I “Мова і стыль сродкаў масавай камунікацыі (беларускамоўныя тэксты СМК)”

1. Уводзіны

Медыялінгвістыка (мова і стыль СМІ) як філалагічная дысцыпліна. Папярэднікі сучаснай стылістыкі – антычныя тэорыі мовы і стылю, антычныя, расійскія, беларускія і заходнееўрапейскія рыторыкі. Гісторыя стылістычных вучэнняў.

Змест і задачы дысцыпліны “Мова і стыль сродкаў масавай камунікацыі”. Функцыянаванне моўных і маўленчых сродкаў як галоўны аспект вывучэння стылістыкі. Паняцце аб стылістыцы мовы, стылістыцы маўлення і стылістыцы мастацкай літаратуры.

Сучасны стан медыястылістыкі як навукі. Найважнейшыя напрамкі ў сучасным мовазнаўстве і стылістыцы. Камунікатыўны аспект вывучэння мовы СМК. Прагматычны аспект вывучэння мовы СМК. Размежаванне мовы і маўлення. Структура і класіфікацыя маўленчых актаў. Віды выказванняў, іх інтэрпрэтацыя. Сацыяльныя і сацыяльна-псіхалагічныя функцыі маўленчых зносін пры дапамозе СМК.

Сацыялінгвістычны аспект вывучэння мовы СМК. Сацыяльная дыферэнцыяцыя мовы. Мова і культура. Мова і палітыка. Мова і ўлада. Праблемы моўнай палітыкі.

Медыялінгвістыка як навуковая і прыкладная дысцыпліна, што вывучае: а) функцыянаванне слоў, словазлучэнняў, сказаў, абзацаў, праявічых строф (складаных сінтаксічных цэлых) і цэлых завершаных тэкстаў; б) функцыянальныя стылі, якія складаюць стылістычную структуру літаратурнай мовы; в) маўленне як увасабленне мовы, яго структура, тыпы і віды, маўленчыя адзінкі і жанравыя формы; г) ацэньвае моўныя варыянты; д) вызначае найбольш мэтазгоднае выкарыстанне сродкаў мовы ў адпаведнасці са зместам тэксту, яго жанрам і прызначэннем.

“Мова і стыль сродкаў масавай камунікацыі” і сумежныя дысцыпліны: сучасная беларуская і руская мовы, функцыянальная стылістыка, лінгвістыка тэксту, літаратурнае рэдагаванне, дыкурсны аналіз СМІ.

Паняцце нормы як адно з найважнейшых у стылістыцы маўлення. Абавязковасць моўных нормаў. Норма моўная і функцыянальна-стылёвая. Варыятыўнасць нормы. Парушэнне нормы як стылістычная памылка і свядомае адхіленне ад нормы як стылістычны прыём.

Роля стылістыкі ў павышэнні моўнай культуры журналістаў, у выхаванні моўнага густу грамадства, ва ўмацаванні маўленчых норм.

Класіфікацыя моў. Паходжанне і развіццё моў Мовы свету і іх класіфікацыя Генеалагічная класіфікацыя моў Марфалагічная класіфікацыя моў Генетычная і тыпалагічная характарыстыка беларускай мовы. Параўнальна-гістарычны метады.

2. Фанетыка. Функцыянальная характарыстыка гукаў

2.1. *Мэты і задачы вывучэння фанетыкі (сінхронная, дыяхронная, агульная, супастаўляльная)*. Размежаванне паняццяў вусная форма існавання мовы і пісьмовая Спантааннасць незваротнасць шматканальнасць як формы існавання вуснай мовы Структура камунікатыўнага акта. Значэнне гукавой абалонкі маўлення. Сегментныя і суперсегментныя фанетычныя адзінкі. Азначэнне гука. Чатырохаспектны разгляд гука: акустычны, артыкуляцыйны, перцэптыўны, функцыянальны. Ці мае гук значэнне? Утварэнне гукаў.

2.2. *Акустычная фанетыка Артыкуляцыйная фанетыка Перцэптыўная фанетыка* Акустычныя ўласцівасці гукаў маўлення Частата ваганняў і вышыня гукаў. Сіла і гучнасць гука. Спектр гука і тэмбр. Метады акустычных даследаванняў Артыкуляцыйная характарыстыка гукаў маўлення Маўленчы апарат: актыўныя і пасіўныя органы Фазы артыкуляцыі. Метады артыкуляцыйных даследаванняў Уплывовыя фактары на ўспрыманне маўлення Перцэптыўныя эталоны Метады перцэптыўных даследаванняў Гукавы сімвалізм

2.3. *Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў*: паводле ўдзелу голасу і шуму, спосабу і месца ўтварэння, палатальнасці. Класіфікацыя галосных гукаў Класіфікацыя зычных гукаў Асаблівасці вымаўлення безэквівалентных у дачыненні да рускай мовы гукаў Фанетычныя законы (закон недысімілятыўнага акання, асіміляцыя, дысіміляцыя) і іншыя фанетычныя працэсы (дыярэза, пратэза, эпентэза, метатэза, гаплалогія). Фанетычная і фанематычная транскрыпцыя Фанетычныя чаргаванні гукаў галосных зычных гістарычныя і пазіцыйныя Пазіцыйныя чаргаванні гукаў як вынік фанетычных працэсаў. Асаблівасці сінтагматыкі гукаў беларускай мовы

2.4. *Фаналогія*. Гукі маўлення і гукі мовы Паняцце пра фанему. Сінтагматычная характарыстыка галосных і зычных (спалучальнасць галоснага і зычнага, галоснага і галоснага). Дыферэнцыяльныя і інтэгральныя прыметы фанем і гукаў Архіфанема Гіперфанема Сістэма фанем Нейтралізацыя галосных фанем у слабых пазіцыях (у параўнанні з рускай мовай). Формула акання. Фаналагічныя школы

3. Складападзел

Склад як фанетычная адзінка Тэорыі складу: экспіраторная, санорная, мускульнага напружання. Складовыя і нескладовыя гукі Характарыстыка складоў. Структура беларускага націску (слабае прымыканне, тэндэнцыя да адкрытага і прыкрытага складу). Аналіз складовай структуры слова Прынцыпы складападзелу. Закон узрастаючай гучнасці. Фанетычны, графічны складападзелы і іх адрозненне ад марфемнага падзелу слоў. Перанос слова паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”.

4. Прасодыка

Роля націску і інтанацыі ў арганізацыі маўленчай плыні. Фанетычная прырода націску. Розныя тыпы націску. Месца націску ў слове Нерухомы і рухомы формаўтваральны націск Клітыкі Фразавы сінтагменны лагічны

націск Аналіз націску ў тэксце Інтанацыя. Фанетычнае чляненне маўлення. Танальныя сродкі інтанацыі Тэмбравыя сродкі інтанацыі Функцыя інтанацыі Асноўныя тыпы інтанацыйных канструкцый у беларускай мове. Інтанацыйная сінанімія.

5. Арфаэпія

Стылі літаратурнага вымаўлення. Арфаэпічная норма. Беларускае вымаўленне ў гістарычным развіцці Асноўныя нормы сучаснага беларускага вымаўлення: галосныя націскныя і ненаціскныя, зычныя ў моцных і слабых пазіцыях, гукі на стыку слоў. Вымаўленне галосных. Нормы літаратурнага вымаўлення зычных і спалучэнняў зычных, некаторых граматычных формаў. Арфаэпічная норма і культура маўлення. Прычыны і крыніцы адхіленняў ад літаратурнага вымаўлення. Вымаўленне на тэлебачанні і на радыё. Інтэрферэнтныя з’явы ў вымаўленні і шляхі іх пераадолення. Дэфекты вымаўлення Прафесійныя “хваробы” ў аўдыёвізуальных СМІ: “каша ў роце”, празмерная лабіялізаванасць, дзеканне/цеканне. Арфаэпічны аналіз тэксту

6. Графіка

Узнікненне пісьма Этапы развіцця пісьма Піктаграфічнае, ідэаграфічнае і фонаграфічнае пісьмо. Звесткі з гісторыі графікі. Фарміраванне беларускай графікі. Гук і літара Развіццё асноўных алфавітаў Славянскія алфавіты Сучасны беларускі алфавіт “Лацінка” і кірыліца кітабы Матэматычная формула складу эканомнага алфавіта. Прынцыпы беларускай графікі. Графіка і алфавіт. Графіка-арфаграфічная цэласнасць паняццяў “фаналогія – графіка – арфаграфія”. Графічны аналіз слова

7. Арфаграфія

Сінхроннае і дыяхроннае вывучэнне беларускай арфаграфіі. Гісторыя станаўлення. Уплыў экстралінгвістычных фактараў на беларускую арфаграфію. Адаптацыя правапісу да сацыяльна-эканамічных зрухаў у грамадстве (сістэмнасць – асістэмнасць). Асноўныя прынцыпы (напісанні) сучаснай беларускай арфаграфіі. Суадносіны фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў у беларускай арфаграфіі. Рэфармаванне правапісу (кансерватызм і памкненне да арфаграфічных змен). Рэформа правапісу 1933-га года. Удакладненні правапісу (Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн.: Весці АН БССР, 1959г.). Навуковая канферэнцыя “Праблемы беларускага правапісу” (19-20 лістапада, 1992г.). Абагульненне навуковай літаратуры, рэкамендацыі па выкарыстанні крыніцазнаўчых і лексікаграфічных прац. Тэарэтычны аспект вывучэння арфаграфіі (дыскусіі і заканадаўчае прызнанне). Закон “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” (2008г.). Асноўныя ўдакладненні і змены ў новай рэдакцыі “Правіл”.

Графічныя скарачэнні Арфаграфічны аналіз слова

8. Лексічная і фразеалагічная стылістыка

Слова як асноўная адзінка мовы. Слова і паняцце. Прадметна-лагічнае і асацыятыўнае значэнне слова. Граматычная аформленасць слова. Слова і кантэкст. Аб’ём і змест паняцця, выражанага словам. Функцыянальна-стылістычная і эмацыянальна-экспрэсіўная афарбоўка слова.

Агульная стылістычная характарыстыка лексікі сучаснай літаратурнай мовы. Лексіка навуковая і тэхнічная. Лексіка газетна-публіцыстычная. Лексіка дзелавой перапіскі і афіцыйных дакументаў. Лексіка бытавая, прастамоўная, дыялектная і экзатычная. Словы ўрачыстай лексікі і рытарычныя. Словы ласкавыя і пяшчотныя. Словы іранічныя, пагардлівыя і зневажальныя. Словы жартаўлівыя і фамільярныя. Словы неадабральныя, вульгарныя, грубыя і лаянкавыя. Формы суб'ектыўнай ацэнкі. Эўфемізмы і дысфемізмы.

Стылістычнае выкарыстанне сінонімаў, перыфразы, амонімаў, паронімаў і антонімаў.

Сінонімы як сродак удакладнення паняцця. Скрытае і адкрытае выкарыстанне сінонімаў. Ідэаграфічныя і стылістычныя сінонімы. Кантэкстуальныя сінонімы. Прыёмы выбару і ацэнкі сінонімаў. Градацыя, паўтарэнне слоў, ампліфікацыя як стылістычныя прыёмы. Стылістычныя функцыі сінонімаў.

Прынцыпы і прыёмы замены слоў перыфразамі.

Выкарыстанне амонімаў у стылістычных мэтах. Каламбур. Прыёмы ліквідацыі двухсэнсоўнасці пры няўдалым выкарыстанні амонімаў, шматзначных слоў і паронімаў.

Стылістычныя эфекты, заснаваныя на выкарыстанні паронімаў. Паранамазія.

Стылістычнае выкарыстанне антонімаў. Антытэза.

Ацэнка і сфера выкарыстання неалагізмаў. Неалагізмы лексічныя і семантычныя. Неалагізмы агульнамоўныя і індывідуальна-аўтарскія. Аказіянальныя словы.

Архаізмы і гістарызмы. Іх выкарыстанне ў розных стылях і жанрах маўлення.

Запазычаныя словы, іх стылістычнае выкарыстанне. Дыялектызмы ў мастацкай літаратуры і публіцыстыцы. Тэрміны і прафесіяналізмы. Жарганізмы і аргатызмы.

Стылістычная характарыстыка фразеалагічных сродкаў мовы. Крыніцы фразеалогіі, якія замацаваліся ў літаратурнай мове. Стылістычная класіфікацыя фразеалагізмаў. Фразеалагізмы міжстылявыя, размоўна-бытавыя і кніжныя. Сінанімія фразеалагізмаў. Стылістычныя функцыі фразеалагізмаў.

Прыказкі і прымаўкі. Крылатыя словы і афарызмы. Стылістычнае выкарыстанне фразеалагічных сродкаў мовы ў мастацкай літаратуры і публіцыстыцы. Памылкі ў выкарыстанні фразеалагічных адзінак.

Слова і вобраз. Вобразнасць мовы як катэгорыя эстэтычная і як катэгорыя лінгвістычная. Пераноснае ўжыванне слова як асноўная крыніца фарміравання вобразных сродкаў мовы. Катэгорыя імпліцытнасці ў тропях. Традыцыйныя сродкі слоўнай вобразнасці – тропы. Метафара. Метанімія. Сінекдаха. Параўнанне. Эпітэт. Аксюмаран. Гіпербала і літота. Наменклатура тروпаў у антычнасць.

Тыповыя памылкі ў словаўжыванні. Недакладнае ўжыванне слова. Недапушчальныя спалучэнні слоў. Ужыванне слова без уліку кантэксту. Памылкі ў стылістычнай ацэнцы слова. Ужыванне рознастылёвай лексікі. Стылістычныя “змяшэнні”. Канцылярызмы і моўныя штампы. Плеаназмы і іх віды. Таўталогія. Скажэнне фразеалагічных адзінак. Кантамінацыя.

9. Граматычная і марфалагічная стылістыка

9.1. *Сутнасць граматыкі. Граматычныя значэнне, катэгорыя, форма.* Сувязь граматыкі з фанетыкай і лексікалогіяй. Граматычныя значэнне, катэгорыя, форма. Сродкі і спосабы выражэння граматычных формаў. Беларуская граматыка: праблемы нарматыўнасці ў СМІ.

9.2. *Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычнае размяшчэнне марфалагічных форм.* Класіфікацыйныя ўласцівасці часцін мовы. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў, прынцыпы аб’яднання Сістэма часцін мовы Знамянальныя і незнамянальныя словы Пераходнасць у сістэме часцін мовы і з’ява сінкрэтызму Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту. Рост аналітызму ў марфалогіі сучаснай беларускай мовы. Марфалагічны аналіз

9.3. *Назоўнік.* Функцыянальная характарыстыка назоўніка. Семантычны аб’ём назоўніка. Дамінаванне назоўнікавых канструкцый у тэкстах СМІ: прычыны і вынікі. Аддзеяслоўныя назоўнікі і нормы ўжывання іх у публіцыстычным тэксце. Марфалагічныя прыметы назоўніка і сінтаксічная роля ў сказе. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў (агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя), марфалагічная залежнасць ад семантыкі слова. Асноўныя граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Прынцыпы класіфікацыі назоўнікаў па родах. Род марфалагічна нязменных назоўнікаў. Разыходжанні ў граматычным родзе некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя ліку. Назоўнікі з суадноснымі формамі ліку. Назоўнікі *singularia tantum* і *pluralia tantum*. Асаблівасці выражэння катэгорыі ліку ва ўласных назоўніках у групах рэчыўных, зборных і абстрактных назоўнікаў. Несупадзенне ў граматычным ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах. Катэгорыя склону. Значэнні склонаў, выражэнне іх у тэксце. Рэшткі формы клічнага склону. Тыпы скланення назоўнікаў. Варыянтнасць канчаткаў у склонавай сістэме назоўнікаў і іх характарыстыка. Словаўтваральнае значэнне некаторых склонавых канчаткаў. Рознаскланяльныя і нескланяльныя назоўнікі. Субстантывацыя. Праблемы кадыфікацыі склонавых канчаткаў назоўнікаў у беларускай мове. Цяжкія выпадкі ўжывання канчаткаў назоўнікаў Стылістычныя асаблівасці назоўніка. Выкарыстанне рэчыўных, зборных, канкрэтных і абстрактных назоўнікаў. Антанамасія. Уласныя і агульныя імёны. Стылістычнае выкарыстанне роду назоўніка. Некаторыя семантыка-стылістычныя асаблівасці дублетных склонавых форм. Стылістычныя асаблівасці ўжывання

ліку назоўніка. Стылістычныя асаблівасці словаўтваральных сродкаў назоўніка. Адрэзаслоўныя назоўнікі ў публіцыстычным стылі.

9.4. *Прыметнік.* Функцыянальная характарыстыка прыметніка. Асноўныя катэгорыяльныя значэнні і лексіка-граматычныя разрады. Якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне, граматычныя формы і ўзаемапраціўленні. Поўныя, кароткія і сцягнутыя (усечаныя) формы, шляхі іх распазнавання. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Сінтэтычныя і аналітычныя формы ступеней параўнання. Суплетывізм. Формы элятыва ў беларускай і рускай мовах. Кампаратыў і суперлятыў адносных прыметнікаў. Функцыянальныя асаблівасці, сінаніміка прыналежных прыметнікаў і роднага прыналежнасці. Формы ацэнкі прыметнікаў. Скланенне прыметнікаў. Варыянтнасць некаторых склонавых канчаткаў прыметнікаў. Ад’ектывацыя. Агульныя асаблівасці стылістычнага

11

выкарыстання прыметнікаў. Поўная і кароткая формы прыметнікаў. Прыметнікі з суфіксамі ацэнкі.

Ступені параўнання прыметнікаў і іх стылістычныя асаблівасці. Якасныя і адносныя прыметнікі ў беларускай мове. Сінанімія прыметнікаў і назоўнікаў ва ўскосных склонах.

9.5. *Лічэбнік. Займеннік.* Функцыянальная характарыстыка лічэбніка. Разрады лічэбнікаў па значэнні і структуры. Колькасныя лічэбнікі і іх групы. Дробавыя лічэбнікі. Зборныя лічэбнікі. Сінтаксічная спалучальнасць лічэбнікаў з назоўнікамі. Парадкавыя лічэбнікі. Лічбы як сродак выражэння колькасных значэнняў. Скланенне лічэбнікаў. Тыповыя памылкі ва ўжыванні. Абазначэнне прыблізнай і няпэўнай колькасці. Займеннік. Функцыянальная характарыстыка займенніка. Своеасаблівасць значэння і функцыі займеннікаў. Разрады займеннікаў па значэнні і па суадносінах з іншымі часцінамі мовы. Асаблівасці скланення займеннікаў розных разрадаў. Займеннік як сродак лагічнай і сінтаксічнай арганізацыі тэксту. Стылістычнае выкарыстанне займеннікаў. Роля займенніка ў кантэксце. Стылістычныя асаблівасці асабовых займеннікаў. Сінанімія іншых разрадаў займеннікаў. Пропуск асабовых займеннікаў як стылістычны прыём. Зборныя і колькасныя лічэбнікі як сінанімы. Сінанімія колькасна-іменных словазлучэнняў. Стылістычная характарыстыка варыянтных форм лічэбнікаў. Выпадкі няўдалага ўтварэння і ўжывання форм лічэбнікаў.

9.6. *Дзеяслоў і яго формы. Прыслоўе.* Функцыянальная характарыстыка дзеяслова. Катэгорыяльныя значэнні дзеяслова. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе ўтварэнне, граматычнае значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічныя функцыі. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага). Прадуктыўныя і непрадуктыўныя класы дзеясловаў. Пераходныя і непераходныя, зваротныя і незваротныя дзеясловы. Катэгорыя стану. Асаблівасці граматычнага выражэння катэгорыі незалежнага, залежнага і зваротна-сярэдняга стану. Сінаніміка стану дзеяслова. Катэгорыя трывання, граматычныя значэнні закончанага і

незакончанага трывання, спосабы ўтварэння. Катэгорыя ладу. Значэнне, формы і ўтварэнне абвеснага, загаднага і ўмоўнага ладу. Сінаніміка ладу дзеяслова. Катэгорыя часу. Значэнне і формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага часу. Спецыфіка роду і ліку дзеясловаў. Сінаніміка часу дзеяслова. Катэгорыя асобы дзеяслова, граматычнае значэнне, выражэнне і ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы. Спражэнне дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы. Праблема збалансаванасці дзеяслова і назоўніка ў публіцыстычным тэксце (аказіянальнае ўтварэнне адназоўнікавых дзеясловаў у інтэрнэт-выданнях і іншых СМІ). Вобразна-экспрэсіўныя якасці дзеяслова. Сінанімія граматычных форм дзеяслова. Сінанімія форм часу. Сінанімія форм трывання. Сінанімія форм ладу. Дзеепрыметнік. Асаблівасці праяўлення дзеяслоўных катэгорый стану, часу і трывання ў дзеепрыметніку. Прадуктыўнасць і непрадуктыўнасць існавання ў беларускай мове некаторых дзеепрыметнікавых формаў (у параўнанні з рускай мовай). Сродкі сінанімічнай замены дзеепрыметнікаў. Ад'ектывацыя дзеепрыметнікаў. Дзеепрыслоўе. Граматычныя катэгорыі дзеепрыслоўяў. Асаблівасці функцыянавання дзеепрыслоўяў. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў. Марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля прыслоўяў. Разрады прыслоўяў паводле значэння. Ступені параўнання якасных прыслоўяў і іх утварэнне. Формы прыслоўяў са значэннем ацэнкі і меры якасці. Спосабы ўтварэння прыслоўяў: прадуктыўнасць – непрадуктыўнасць. Тэкстаўтваральная (інфармацыйная, ацэначная) роля прыслоўяў у тэкстах розных стыляў. Словы катэгорыі стану (безасабова-прэдыкатыўныя словы). Функцыянальная характарыстыка, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы. Гісторыя вылучэння ў самастойную часціну мовы Граматычныя і стылістычныя асаблівасці мадальных слоў як самастойнай часціны мовы. Словаўтваральная і семантычная сувязі мадальных слоў з іншымі часцінамі мовы. Сінтаксічная аснова выдзялення мадальных слоў у асобную групу. Разрады па значэнні, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы.

9.7. *Службовыя часціны мовы.* Значэнні і функцыі службовых часцін мовы. Функцыянальная характарыстыка прыназоўніка. Разрады прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з ускоснымі склонамі назоўнікаў. Асноўныя значэнні прыназоўнікаў. Некаторыя асаблівасці ва ўжыванні прыназоўнікаў. Пераход іншых часцін мовы ў прыназоўнікі (узмацненне аглютынатыўнага сродку). Функцыянальная характарыстыка злучнікаў. Семантычныя і граматычныя прыметы злучнікаў. Класіфікацыя злучнікаў паводле паходжання, складу, спосабу ўжывання і функцыянальнага значэння. Злучальныя словы, адрозненне іх ад злучнікаў. Часціцы. Семантычная і граматычная характарыстыкі часціц. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння і марфалагічнага складу. Пераход у часціцы іншых часцін мовы. Функцыянальная характарыстыка выклічнікаў і гукаперайманняў. Размежаванне выклічнікаў і гукаперайманняў Функцыя выклічнікаў і гукаперайманняў Аказіянальная субстантывацыя і вербалізацыя выклічнікаў

10. Стылістычная сістэма літаратурнай мовы

Функцыянальны стыль як адна з асноўных катэгорый стылістыкі. Паняцце аб функцыянальным стылі. Агульная характарыстыка функцыянальных стыляў: канструктыўны прынцып, вобразнасць, стандарт і экспрэсія, тэорыя газетнай штампаванасці, індывідуальнасць. Прынцыпы класіфікацыі функцыянальных стыляў. Сістэма стыляў сучаснай літаратурнай мовы. Пытанне аб іерархіі стыляў. Узаемадзеянне функцыянальных стыляў. Паняцце аб стылявой норме і стылёвым эстэтычным ідэале.

10.1. *Навуковы стыль*. Навуковы стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы, што абслугоўвае галіну навукі, тэхнікі, вытворчасці. Асноўная функцыя навуковага стылю. Разнавіднасці навуковага стылю і яго жанры. Асаблівасці стылю навуковага выкладу: дакладнасць і аб'ектыўнасць перадачы інфармацыі, лагічная паслядоўнасць і абагульненасць выкладу, адназначнасць, сцісласць выказвання пры захаванні насычанасці зместу і г.д. Моўныя асаблівасці навуковага стылю. Шырокае выкарыстанне тэрміналагічнай, абстрактнай, агульнанавуковай лексікі. Тэрмін як стылеўтваральная прымета навуковага стылю. Выкарыстанне эмацыянальна-экспрэсіўных і вобразных сродкаў мовы і іх спецыфіка ў навуковым стылі. Фразеалогія навуковага маўлення. Марфалагічныя асаблівасці стылю. Іменны характар навуковага стылю. Сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю. Складаныя сказы і ўскладнёныя сінтаксічныя канструкцыі з разгорнутай і ўпарадкаванай сувяззю паміж асобнымі часткамі выказвання. Асаблівасці стылю навукова-папулярнага выкладу. Выкарыстанне элементаў навуковага стылю ў іншых функцыянальных стылях.

10.2. *Афіцыйна-справавы стыль*. Афіцыйна-справавы стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы, што абслугоўвае афіцыйна-справавыя адносіны паміж людзьмі, установамі, краінамі, паміж грамадзянамі і дзяржавай. Асноўная функцыя афіцыйна-справавога стылю. Разнавіднасці афіцыйнага стылю і яго жанры. Асаблівасці афіцыйна-справавога выкладу: стандартнае размяшчэнне матэрыялу ў пэўнай лагічнай паслядоўнасці, дакладнасць фармулёвак, склад абавязковых элементаў афармлення дакумента, ужыванне ўласцівых гэтаму стылю клішэ, апавядальны характар, сцісласць, кампактнасць, эканомнае выкарыстанне моўных сродкаў, слабая індывідуальнасць стылю. Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю. Наяўнасць спецыфічнай лексікі і фразеалогіі, характэрнай для афіцыйна-справавога стылю. Тэрміналогія, наменклатурныя найменні, складанаскарочаныя словы, абрэвіятуры. Паняцце канцылярызма. Шырокае выкарыстанне канструкцый з аддзеяслоўнымі назоўнікамі, сказаў з адыменнымі прыназоўнікамі, складаных сказаў. Выкарыстанне элементаў афіцыйна-справавога стылю ў іншых функцыянальных стылях.

10.3. *Гутарковы (размоўны) стыль*. Гутарковы стыль (гутарковае маўленне) як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы. Асноўная функцыя гутарковага стылю. Разнавіднасці гутарковага стылю. Адносіны да літаратурнай нормы. Умовы функцыявання гутарковага стылю: неафіцыйнасць і натуральнасць зносін, непасрэдны ўдзел суразмоўцаў у маўленні, непадрыхтаванасць маўлення, яго аўтаматызм, адсутнасць папярэдняга адбору маўленчага матэрыялу, эмацыянальна-ацэначная рэакцыя суразмоўцы, дыялагічны характар выказвання. Паравербальныя сродкі ў фармаванні гутарковага стылю: сітуацыя, абставіны, міміка, жэсты, рэакцыя суразмоўцаў, характар іх узаемаадносін. Моўныя асаблівасці гутарковага стылю. Асаблівасці вымаўлення. Роля інтанацыі, фразавыя націску, рытму, паўз у выказванні. Шырокае выкарыстанне гутарковай і прастамоўнай лексікі, эмацыянальна-экспрэсіўнай і ацэначнай лексікі, фразеалагічных адзінак. Марфалагічныя і словаўтваральныя асаблівасці гутарковага стылю. Актыўнае выкарыстанне выклічнікаў, часціц, займеннікаў, мадальных слоў, размоўных склонавых форм назоўнікаў, разнастайных дзеяслоўных форм. Асаблівасці сінтаксісу гутарковага стылю: перавага простых сказаў, выкарыстанне пытальных, клічных сказаў, эліптычных канструкцый, няпоўных сказаў, слоў-сказаў, пабочных слоў і словазлучэнняў, устаўных канструкцый, інфінітыўных сказаў. Актыўнасць далучальных канструкцый розных тыпаў. Выкарыстанне элементаў гутарковага маўлення ў іншых функцыянальных стылях.

10.4. *Публіцыстычны стыль*. Публіцыстычны стыль як разнавіднасць літаратурнага маўлення. Асноўныя функцыі публіцыстычнага стылю. Разнавіднасці публіцыстычнага стылю і яго жанры. Канструктыўны прынцып публіцыстычнага стылю (спалучэнне стандарта і экспрэсіі, лагічнага і вобразнага, ацэначнага і доказнага). Моўныя асаблівасці публіцыстычнага стылю. Сацыяльная ацэначнасць моўных сродкаў. Дынамічнасць выяўленчых і стандартных сродкаў у публіцыстычным стылі. Ужыванне слоў і выразаў, новых слоў, значэнняў і словазлучэнняў, своеасаблівых метафар у публіцыстычным стылі. Сродкі выражэння экспрэсіі і вобразнасці ў публіцыстычным стылі. Стылістычная характарыстыка выкарыстання марфалагічных сродкаў. Асаблівасці выкарыстання сінтаксічных сродкаў. Стылістыка газетных жанраў як частка функцыянальнай стылістыкі. Паняцце аб стылістыцы газетных жанраў, спецыфіка гэтай дысцыпліны. Спецыфіка мовы і стылю газетных жанраў (інфармацыйная заметка, справаздача, інтэрв'ю, рэпартаж, карэспандэнцыя, артыкул, нарыс, фельетон, памфлет, рэцэнзія, агляд, эсэ). Праява вобраза аўтара і яго маўленчае ўвасабленне ў жанрах. Выкарыстанне розных відаў чужога маўлення. Суадносіны розных пластоў стылістычна афарбаванай лексікі ў жанрах. Месца публіцыстычнага стылю ў сістэме іншых функцыянальных стыляў. Уплыў іншых функцыянальных стыляў на публіцыстычны стыль. Станоўчыя і адмоўныя бакі гэтага ўплыву. Роля публіцыстыкі ў фармаванні стылістычных густаў і ў станаўленні моўнай нормы. Тэлевізійнае маўленне і радыёмаўленне. Іх месца

ў сістэме стыляў. Лінгвістычная спецыфіка, жанры і формы тэлевізійнага і радыёмаўлення. Віды і жанры рэкламы. Іх месца ў сістэме функцыянальных стыляў. Стылістычныя і кампазіцыйныя асаблівасці рэкламы. Аб'екты рэкламы і тэкст.

10.5. *Літаратурна-мастацкі стыль*. Літаратурная мова і мова мастацкай літаратуры. Літаратурна-мастацкі стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнага маўлення. Асноўныя функцыі літаратурна-мастацкага стылю. Вобразнае адлюстраванне рэчаіснасці – важнейшы прынцып літаратурна-мастацкага стылю. Жанры мастацкай літаратуры і іх стылістычныя асаблівасці. Індывідуальна-аўтарскі стыль. Адзінства камунікатыўнай і эстэтычнай функцый мовы мастацкай літаратуры. Выкарыстанне маўленчых сродкаў і іх арганізацыя ў мастацкай літаратуры. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка і іх маўленчыя формы адлюстравання ў стылі мастацкага твора. Тыпы апавядання ў мастацкім творы. Нормы літаратурнай мовы і праблемы нормы ў мастацкай літаратуры. Адносіны мовы мастацкай літаратуры да сістэмы функцыянальных стыляў сучаснай літаратурнай мовы.

11. Стылістыка тэксту

Паняцце аб тэксце. Канстытутыўныя прыметы тэксту. Суадносіны “мова – маўленне – тэкст”. Структура тэксту. Асноўныя адзінкі тэксту. Складанае сінтаксічнае цэлае (празаічная страфа) і абзац як найменшыя адзінкі тэксту. Іх суадносіны. Фрагмент і іншыя буйныя адзінкі тэксту (раздзел, частка, глава і інш.). Тыпы тэкстаў, звязаныя з пазіцыяй вытворцы маўлення: маўленне ад 1-й асобы, маўленне ад 2-й асобы, маўленне ад 3-й асобы. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка як найважнейшая праблема стылістыкі мастацкага і публіцыстычнага тэксту. Структура катэгорыі аўтара публіцыстычнага тэксту.

11.1. *Функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення*: апісанне, апавяданне і разважанне. Архітэктанічная функцыя моўных адзінак у мастацкім і публіцыстычным тэксце. Ключавыя словы, моўны лейтматыў, архітэктанічны паўтор.

11.2. *Стылістычныя функцыі чужога маўлення ў розных відах тэкстаў*. Простая мова. Ускосная мова. Няўласна-простая мова. Маналог. Дыялог. Полілог. Стылістычныя асаблівасці жанравых форм маўлення.

Модуль II “Язык и стиль средств массовой коммуникации (русскоязычные тексты СМК)”

1. Введение

Природа и сущность языка. Язык и мышление. Язык и речь.

Понятие о современном русском литературном языке. Русский язык как форма выражения национальной культуры и национального самосознания русского народа. Многофункциональность русского языка: русский язык – национальный язык русского народа; русский язык как средство межнационального общения народов России и стран СНГ; русский язык в

современном мире. Взаимодействие русского и других национальных языков. Понятие о современном русском языке.

Русский литературный язык – нормированная форма национального языка. Две разновидности русского литературного языка: книжная речь и разговорная речь. Понятие языковой нормы. Норма в фонетике, орфоэпии, лексике, фразеологии, словообразовании, грамматике, орфографии и пунктуации. Отличие литературного языка от диалектов, жаргонов, просторечия. Кодификация норм литературного языка. Вариантность норм языка. Русский литературный язык и язык художественной литературы. Русский литературный язык и язык СМИ.

2. Стилистические ресурсы фонетики. Орфоэпия

Тема 2.1. Понятие о фонетике. Основные фонетические единицы: фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, ударение, интонация.

Звук и его характеристика. Согласные и гласные звуки.

Тема 2.2. Фонология. Звуки русского языка в фонологическом аспекте. Понятие о фонеме. Состав согласных фонем. Характеристика согласных фонем по твердости – мягкости и глухости – звонкости. Состав гласных фонем и их характеристика. Позиционные чередования согласных и гласных. Фонетическая транскрипция.

Тема 2.3. Фонетика и фоника. Эстетическая роль звуков речи и других фонетических средств языка. Значение звуковой организации речи.

Тема 2.4 Орфоэпия и её значение. Русское литературное произношение в его историческом развитии. Нормы современного литературного произношения. Особенности произношения гласных, согласных звуков и их сочетаний, аббревиатур. Произношение некоторых грамматических форм. Произношение заимствованных слов. Активные процессы в области ударения. Колебания в пределах нормы. Основные тенденции развития современного литературного произношения. Стили произношения.

Орфоэпические словари: «Орфоэпический словарь русского языка. Произношение, ударение, грамматические формы» под ред. Р. И. Аванесова; «Словарь ударений русского языка» Ф. Л. Агеенко, М. В. Зарвы.

3. Графика. Орфография

Понятие о графике. Алфавит. Обозначение гласных и согласных звуков на письме. Обозначение мягкости согласных. Слоговой принцип русской графики.

Понятие об орфографии. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии. Слитные, отдельные и дефисные написания. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.

4. Стилистическая лексикология

4.1. *Семантическая структура слова. Полисемия (многозначность слова)*. Понятие о лексике и лексикологии. Лексикология как учение о лексической системе современного русского языка. Понятие о семантике и

семасиологии. Слово как основная номинативная единица языка. Лексическое значение слова. Основные типы лексического значения слова. Оценочные свойства слов. Отражение процессов, происходящих в обществе, в лексике языка. Слова однозначные и многозначные. Прямое и переносное значение слова. Типы переносных значений слов. Тропы и их виды. Метафора как вид полисемии. Классификация метафор (по характеру сходства, по образованию, по стилистической характеристике). Метонимия как вид полисемии. Классификация метонимий (по типам смежности, по стилистической характеристике и т.д.). Синекдоха как вид полисемии. Классификация синекдох (с точки зрения стилистической характеристики, с точки зрения образования, по степени распространённости и т. д.). Узуальное и окказиональное значение слова. Функционально-стилистическая роль полисемии в художественном произведении и в публицистике. Ошибочное употребление слов в переносном значении. Отражение полисемии в толковых словарях. Толковые словари как характеристика системных связей слов: «Толковый словарь живого великорусского языка» В. И. Даля; «Толковый словарь русского языка» под ред. Д. И. Ушакова; «Словарь современного русского литературного языка» в 17-ти томах; «Словарь современного русского литературного языка» в 4-х томах; «Толковый словарь русского языка» С. И. Ожегова, Н. Ю. Шведовой; «Большой толковый словарь русского языка» под ред. С. А. Кузнецова; «Толковый словарь русского языка конца XX века» под ред. Г. Н. Складчиковой; «Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 70-х годов» под ред. Н. З. Котеловой; «Краткий словарь современных понятий и терминов» В. А. Макаренко.

4.2. *Омонимия и омонимы. Паронимия и паронимы. Синонимия и синонимы. Антонимия и антонимы.* Понятие об омонимах и омонимии. Пути возникновения омонимов. Классификация омонимов. Омонимия и многозначность. Функционально-стилистическая роль омонимии. «Словарь омонимов русского языка» О. С. Ахмановой. Понятие о паронимах и паронимии. Отношение паронимов к омонимам. Парономазия. Стилистические функции слов-паронимов. Словарь-справочник «Трудные случаи употребления однокоренных слов русского языка» Ю. Бельчикова и М. Панюшевой; «Словарь паронимов русского языка» Н. П. Колесникова; «Словарь трудностей русского языка» Д. Э. Розенталя и М. А. Теленковой; «Словарь паронимов русского языка» С. В. Вишняковой. Понятие о синонимах и синонимии. Структура синонимического ряда в русском языке. Возникновение синонимов. Синонимия и полисемия. Типы синонимов. Функционально-стилистическая роль синонимов; приемы использования синонимов в художественных и публицистических текстах. Синонимы общеязыковые и окказиональные. Словари: «Словарь синонимов русского языка» З. Е. Александровой; «Краткий словарь синонимов русского языка» В. Н. Ключевой; «Словарь синонимов русского языка» в двух томах АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; однотомный «Словарь синонимов русского

языка» АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. Н. Жукова. Понятие о лексических антонимах. Антонимия и полисемия. Антонимы общеязыковые и окказиональные, их стилистические функции. Словари: «Антонимы языка» Л. А. Введенской; «Словарь антонимов русского языка» Н. П. Колесникова под ред. Н. М. Шанского; «Словарь антонимов русского языка» М. Р. Львова.

4.3. *Лексика с точки зрения экспрессивно-стилистической окраски, сферы употребления, происхождения.* Лексика с точки зрения эмоционально-стилевого значения слов. Стили современного русского языка. Понятие о стилевом расслоении лексики и ее экспрессивно-стилистической характеристике. Стилистически нейтральная лексика (межстилевая). Книжная лексика, ее виды. Признаки книжной лексики. Лексика разговорно-бытовая, ее виды. Признаки разговорно-бытовой лексики. Отражение функционально-стилевой и экспрессивно-стилистической характеристики слов в толковых словарях. Использование лексики устно-разговорной речи и лексики книжно-письменной речи. Ошибки в употреблении разных разрядов лексики устной и письменной речи. Лексика с точки зрения сферы ее употребления. Лексика общеупотребительная и лексика ограниченного употребления. Диалектная лексика, ее типы. Диалектная лексика и литературный язык. Диалектизмы в художественной речи. Диалектные (областные) словари: «Словарь русских народных говоров» АН СССР под ред. Ф. П. Филина (изд. с 1965 г.). Специальная (профессионально-терминологическая) лексика, ее разновидности. Специальная лексика в лексической системе русского языка (узкоспециальные и общепонятные термины). Использование специальной лексики в ее терминологических значениях в неспециальных текстах (художественных и публицистических). Отражение специальной лексики в толковых словарях. Терминологические словари: «Словарь лингвистических терминов» О. С. Ахмановой; «Справочник журналиста» Н. Т. Богданова, В. А. Вяземского; «Словарь книговедческих терминов» Е. Н. Шамурина. Энциклопедические словари: «Литературный энциклопедический словарь» под ред. В. Н. Кожевникова и П. А. Николаева. Жаргонная лексика. Классификация жаргонной лексики (профессиональный жаргон, арготическая лексика и др.). Причины возникновения жаргонизмов. Отражение жаргонной лексики в словарях. Жаргонная лексика как источник пополнения общенародных эмоционально-оценочных средств языка. Использование жаргонной лексики в художественной литературе и в публицистике (как специальный прием и как асистемное явление). Активная и пассивная лексика в современном русском языке. Понятие об активном и пассивном составе лексики. Устаревшие слова. Историзмы. Архаизмы. Типы архаизмов: лексико-фонетические, лексико-словообразовательные, собственно-лексические, семантические, грамматические. Использование устаревших слов в современных текстах. Немотивированное использование архаизмов. Новые слова (неологизмы), их типы и стилистические функции. Неологизмы в публицистическом стиле.

Окказиональные слова. Отражение новой лексики в современных толковых словарях. Специальные словари: «Словарь новых слов и значений» под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина, «Краткий словарь современных понятий и терминов» под ред. В. А. Макаренко. Лексика русского языка с точки зрения происхождения. Основные пути формирования русской лексики. Исконно русская лексика: индоевропеизмы, общеславянизмы, восточнославянизмы и собственно русизмы). Заимствованная лексика. Пути возникновения заимствованной лексики в русском языке. Заимствования из славянских языков. Понятие о старославянском языке и старославянизмах. Старославянизмы в русском языке. Признаки старославянизмов (фонетические, словообразовательные, семантические). Функции старославянизмов (семантические, стилевые и стилистические) в современном русском языке. Заимствования из неславянских языков. Заимствования из финно-угорских языков. Тюркизмы (время заимствований, тематические группы, признаки тюркизмов). Грецизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки греческих заимствований). Латинизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки латинских заимствований). Заимствования из европейских языков – немецкого, французского, английского, голландского, итальянского, испанского (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки заимствований из европейских языков). Освоение заимствованных слов (фонетическое, графическое, грамматическое, семантическое). Лексические кальки. Экзотизмы и варваризмы. Функционально-стилистическая роль иноязычных слов в лексико-семантической системе. Проблема иноязычных слов и пуризм. Русские слова в других языках. Использование заимствованных слов в публицистических текстах. Этимологические словари: «Краткий этимологический словарь русского языка» Н. М. Шанского, В. В. Иванова, Т. В. Шанской (под ред. С. Г. Бархударова); «Этимологический словарь русского языка» М. Фасмера; «Этимологический словарь русского языка» Г. П. Цыганенко; «Этимологический словарь русского языка» под ред. Н. М. Шанского. Словари иностранных слов: «Словарь иностранных слов» под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной и др.; «Толковый словарь иноязычных слов» Л. П. Крысина; «Словарь иностранных выражений и слов, употребляющихся в русском языке без перевода» Л. М. Бабкина и В. В. Шендецова; «Словарь латинских крылатых слов» Л. Т. Бабичева.

5. Стилистическая фразеология

Понятие о фразеологии русского языка. Фразеологизм как основная единица фразеологической системы. Типы фразеологизмов по степени семантической слитности и мотивированности значения: фразеологические сращения, фразеологические единства, фразеологические сочетания. Крылатые слова, пословицы, поговорки.

Фразеологизмы современного русского языка с точки зрения происхождения: исконные и заимствованные. Русские фразеологизмы в других языках мира.

Функционально-стилистическое расслоение фразеологизмов, их эмоционально-экспрессивная окраска. Межстилевые (стилистически нейтральные) фразеологизмы. Разговорные фразеологизмы, их стилистические свойства. Книжные фразеологизмы, их стилистические признаки.

Синонимия фразеологизмов. Антонимия фразеологизмов. Многозначность фразеологизмов. Основные приемы использования фразеологизмов в художественной литературе и в публицистике.

Фразеологические словари: «Фразеологический словарь русского языка» под ред. А. И. Молоткова; «Краткий фразеологический словарь русского языка» В. И. Зиминой; «Словарь-справочник по русской фразеологии» Р. И. Яранцева; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. П. Жукова.

Фразеологические справочники: «Крылатые слова» С. В. Максимова; «Крылатые слова» Н. С. Ашукина, М. Г. Ашукиной.

6. Стилистические ресурсы словообразования

Словообразование как особый раздел науки о языке. Связь словообразования с лексикологией и морфологией. Словообразовательная система русского языка. Морфемика как наука о значимых частях (морфемах) слов и словоформ. Морфемы, виды морфем. Морфемы корневые и аффиксальные (префиксы, суффиксы, постфиксы, интерфиксы, флексии). Аффиксы внешне выраженные и нулевые. Исторические изменения в морфологическом составе слова (опрошение, переразложение, усложнение). Многозначность, омонимия и синонимия морфем. Основа. Основы непроизводные и производные. Производящая основа. Свободная и связанная основа. Роль аффиксов в словообразовании и формообразовании. Морфемный анализ слова.

Основные способы русского словообразования: морфологический, морфолого-синтаксический, лексико-синтаксический, лексико-семантический. Ведущее положение морфологического (аффиксального) способа словообразования.

Понятие словообразовательного типа. Продуктивные способы в словообразовании разных частей речи. Словообразовательный анализ слова.

Узуальное и окказиональное словообразование. Нормы в словообразовании. Стилистические ресурсы словообразования.

Словообразовательные и морфемные словари.

7. Стилистическая морфология

7.1. *Грамматика как учение о грамматическом строе языка. Предмет морфологии.* Понятие о грамматическом значении, грамматической категории и грамматической форме. Способы выражения грамматических

значений в русском языке. Взаимодействие лексических и грамматических значений в слове. Словоизменяемые и несловоизменяемые морфологические категории. Части речи как основные лексико-грамматические разряды слов. Принципы классификации частей речи. Знаменательные слова. Служебные слова (частицы речи). Модальные слова. Междометия и звукоподражательные слова. Переход слов одной части речи в другую.

7.2. *Имя существительное.* Общая характеристика. Лексико-грамматические разряды имен существительных: (одушевленные и неодушевленные; собственные и нарицательные, конкретные и абстрактные; вещественные и собирательные; сингулятивы). Варианты в проявлении одушевленности / неодушевленности существительных. Одушевленность / неодушевленность и многозначность слова. Морфологические разряды имен существительных. Категория рода. Принципы распределения существительных по родам. Слова общего рода. Род существительных с суффиксами субъективной оценки. Род несклоняемых нарицательных и собственных имен существительных. Род сложносокращенных слов. Колебания в роде имен существительных. Стилистическое использование категории рода. «Словарь сокращений русского языка» под ред. Д. И. Алексеева. Категория числа. Способы и средства выражения категории числа. Имена существительные, имеющие форму только единственного числа. Имена существительные, имеющие только форму множественного числа. Переносное употребление форм числа имен существительных. Использование категории числа в текстах. Категория падежа. Система падежей русского имени существительного. Основные значения падежных форм. Способы и средства выражения падежных значений. Склонение имен существительных. Варианты падежных окончаний в каждом типе склонения. Разносклоняемые и несклоняемые существительные. Основные типы ударения при склонении имен существительных. Словообразование имен существительных. Правописание окончаний и суффиксов существительных.

7.3. *Имя прилагательное.* Общая характеристика. Лексико-грамматические разряды имен прилагательных. Полные и краткие формы прилагательных. Образование краткой формы. Стилистические и смысловые различия между полной и краткой формой. Степени сравнения имен прилагательных. Стилистическая окраска и употребление степеней сравнения прилагательных. Ошибки в образовании и употреблении форм степеней сравнения. Формы субъективной оценки качества. Склонение имен прилагательных. Неизменяемые прилагательные. Словообразование имен прилагательных. Переход прилагательных в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов прилагательных. Употребление лексико-грамматических разрядов прилагательных в современных текстах.

7.4. *Имя числительное. Местоимение.* Общая характеристика. Морфологические категории числительных. Вопрос о грамматической природе слов типа «первый», «второй», «миллион», «тысяча», «много»,

«мало», «столько», «несколько». Числительные количественные, их морфологические и синтаксические особенности. Сочетаемость числительных с существительными. Употребление количественных и собирательных числительных. Склонение числительных. Правописание числительных. Общая характеристика местоимения. Разряды местоимений по значению и по соотношению с другими частями речи. Грамматические особенности разных разрядов местоимений. Стилистическое использование местоимений в художественных и публицистических текстах. Синонимия внутри отдельных разрядов местоимений. Правописание местоимений.

7.5. *Глагол и его формы.* Общая характеристика. Инфинитив. Основы глагола. Спрягаемые и неспрягаемые формы глагола. Продуктивные и непродуктивные группы глаголов. Глаголы движения. Категория вида. Значение видов. Грамматическое различие видов. Образование видовых пар. Непарные глаголы (одновидовые и двувидовые). Особенности употребления видов глагола в художественных и публицистических текстах. Категория залога. Глаголы переходные и непереходные. Образование залоговых форм. Типы залогов. Особенности употребления залогов. Синонимия залоговых форм. Категория наклонения. Образование и основные значения наклонения. Синонимия наклонений. Категория времени. Образование и основные значения форм времени. Синонимия видо-временных форм глагола. Категория лица. Образование личных форм. Особенности спряжения глаголов. Изобилующие и недостаточные глаголы. Употребление форм лица. Безличные глаголы. Особенности употребления форм лица. Словообразование глаголов. Правописание глаголов. Причастие. Образование причастий. Значение и употребление причастий. Переход причастий в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов причастий. Деепричастие. Образование деепричастий. Значение и употребление форм деепричастий. Переход деепричастий в другие части речи.

7.6. *Наречие.* Общая характеристика. Разряды наречий по значению. Образование и употребление степени сравнения наречий. Степени качества. Образование наречий. Правописание наречий. Переход наречий в другие части речи. Использование наречий в текстах.

7.7. *Категория состояния. Модальные слова.* Вопрос о выделении слов категории состояния в отдельную часть речи. Морфологические и синтаксические признаки слов категории состояния. Употребление категории состояния в современных текстах. Разряды модальных слов по значению и происхождению. Функции модальных слов.

7.8. *Служебные слова (частицы речи).* Предлоги, их классификация по образованию и строению. Классификация предлогов по значению. Синонимия предлогов. Стилистическая характеристика предлогов. Правописание предлогов. Союзы, их разряды по синтаксической функции и по значению. Разряды союзов по строению. Стилистическая характеристика союзов. Правописание союзов. Частицы, их разряды по значению и по

образованию. Стилистическая характеристика частиц. Правописание частиц. Междометия. Значение и функции междометий. Разряды междометий по их значению. Звукоподражательные слова. Использование междометий и звукоподражательных слов.

8. Стилистика синтаксиса

8.1. *Предмет синтаксиса. Основные синтаксические единицы языка:* словоформа, словосочетание, предложение, сложное синтаксическое целое. Синтаксические связи слов и синтаксические отношения. Средства выражения синтаксических связей. Словосочетание как грамматически оформленное соединение соотносимых по смыслу слов. Отношение словосочетания к слову и предложению. Типы словосочетаний по структуре и значению. Понятие стержневого слова и зависимого компонента словосочетания. Свободные синтаксические словосочетания, их отличие от синтаксически несвободных сочетаний. Парадигма словосочетания. Простые и сложные словосочетания. Виды подчинительной связи в словосочетаниях. Согласование (полное и неполное). Управление (сильное и слабое). Примыкание.

8.2. *Понятие предложения. Предложение как предикативная единица.* Категория модальности. Категория синтаксического лица. Категория синтаксического времени. Понятие структурной схемы и парадигмы предложения. Типы простых предложений по цели высказывания: повествовательные, вопросительные, побудительные. Типы предложений по характеру выражаемого в них отношения к действительности: предложения утвердительные и отрицательные. Типы простых предложений по структуре. Двусоставные и односоставные предложения. Нераспространённые и распространённые предложения. Полные и неполные предложения. Интонация простого предложения. Виды интонации. Грамматическая роль интонации.

8.3. *Система членов предложения в современном русском языке.* Главные члены предложения. Подлежащее и сказуемое – предикативная основа предложения. Координация как тип синтаксической связи между главными членами предложения. Подлежащее и способы его выражения. Сказуемое и способы его выражения. Типы сказуемых. Глагольное сказуемое простое, осложненное, составное и сложное. Виды связок в именном сказуемом. Способы выражения при связочной части. Координация подлежащего и сказуемого. Тире между подлежащим и сказуемым. Второстепенные члены предложения. Определение. Определение согласованное и несогласованное. Приложение, его виды. Способы выражения определений и приложений. Дополнение. Дополнение прямое, косвенное, предложное и беспредложное. Способы выражения дополнений. Обстоятельства. Классификация обстоятельств по значению. Способы выражения обстоятельств. Понятие детерминирующих членов предложения.

8.4. *Односоставные предложения. Порядок слов в предложении. Предложения с однородными и обособленными членами.* Понятие об

односоставных предложениях. Типы односоставных предложений. Сказуемые односоставные предложения (определенно-личные, неопределенно-личные, обобщенно-личные, безличные и инфинитивные). Подлежащие односоставные предложения (номинативные предложения, их разновидности). Конструкции, по форме совпадающие с номинативными предложениями. Слова-предложения. Использование односоставных предложений в художественных и публицистических текстах. Неполные предложения. Типы неполных предложений. Эллиптические предложения. Использование неполных предложений в речи. Знаки препинания в неполных предложениях. Порядок слов в предложении. Актуальное членение предложения. Тема и рема как компоненты актуального членения предложения. Основные средства актуального членения предложения. Соотношение синтаксического и актуального членения предложения. Порядок слов стилистически нейтральный и стилистически значимый. Стилистическое использование порядка слов в контексте. Понятие об однородности членов предложения. Признаки однородности: единство синтаксической функции, соотнесенность с одним и тем же словом, сочинительные отношения, интонация. Однородные подлежащие и сказуемые. Однородные второстепенные члены. Союзы при однородных членах: соединительные, противительные, разделительные и сопоставительные. Смысловые оттенки сочинительных союзов. Предлоги при однородных членах. Обобщающее слово или словосочетание при однородных членах. Стилистические функции однородных членов предложения. Пунктуация при однородных членах. Предложения с обособленными оборотами. Понятие об обособлении. Общие синтаксические условия обособления второстепенных членов. Обособление определения, приложения, обстоятельства. Обособление уточняющих и пояснительных членов предложения. Деепричастные обороты. Обороты с причастиями и прилагательными. Обороты с существительными, с инфинитивом, наречием, со спрягаемой формой глагола. Стилистические функции обособленных оборотов. Пунктуация в предложениях с обособленными членами. Присоединительные конструкции. Понятие о присоединении. Типы присоединительных конструкций, их функции. Использование присоединительных конструкций в художественных и публицистических текстах. Знаки препинания в предложениях с присоединительными конструкциями. Вводные слова, вводные словосочетания и предложения. Типы вводных слов по значению. Вставные конструкции. Функции вводных и вставных конструкций в предложении. Использование вводных конструкций как средства модальности в текстах. Пунктуация при вводных и вставных конструкциях. Обращение. Функции обращения в предложении. Знаки препинания при обращении.

8.5. *Синтаксис сложного предложения.* Понятие о сложном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Средства связи частей сложного предложения. Типология сложного предложения. Союзные

и бессоюзные предложения. Сочинение и подчинение как основные виды синтаксической связи предикативных частей в составе сложного предложения. Сложносочиненные предложения. Понятие о сложносочиненном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Признаки сложносочиненного предложения: количество предикативных частей, лексико-рамматическое единство, интонационное единство. Средства связи предикативных частей в сложносочиненном предложении. Типология сложносочиненных предложений. Сложносочиненные предложения с соединительными, противительными, разделительными, присоединительными, пояснительными и сопоставительными отношениями. Значение и употребление сочинительных союзов в сложносочинённом предложении. Пунктуация в сложносочиненном предложении. Сложноподчиненные предложения. Понятие о сложноподчиненном предложении. Средства связи предикативных частей в сложноподчиненном предложении. Общая характеристика и принципы классификации сложноподчиненных предложений. Одночленность (нерасчлененность) и двучленность (расчлененность) структуры сложноподчинённых предложений. Нерасчлененные сложноподчиненные предложения: присубстантивно-определятельные, изъяснительно-объектные, компаративные, местоименно-соотнесительные. Расчлененные сложноподчиненные предложения: условия, причины, цели, уступительные, следствия, места, времени, сравнительные. Усложнённые сложноподчиненные предложения. Параллельное подчинение, соподчинение, последовательное подчинение (включение). Знаки препинания в сложноподчинённом предложении. Бессоюзные сложные предложения. Общее понятие о бессоюзном сложном предложении. Средства связи частей в бессоюзных предложениях. Типы бессоюзных сложных предложений: перечислительные, сопоставительные, объяснительные, обусловленные. Пунктуация в бессоюзном предложении. Многочленное сложное предложение. Многочленное сложносочиненное и многочленное бессоюзное сложное предложение. Многочленное сложноподчиненное предложение. Многочленное сложное предложение с разными видами связи (предложение комбинированной структуры). Пунктуация в предложениях комбинированной структуры. Период как вид многочленного сложного предложения, его изобразительно-выразительные свойства.

8.6. *Сложное синтаксическое целое.* Понятие о сложном синтаксическом целом. Средства связи между отдельными предложениями в составе ССЦ. Виды связи между отдельными предложениями ССЦ: цепная, параллельная, смешанная. Типы сложного синтаксического целого. Абзац и сложное синтаксическое целое. ССЦ как структурный элемент композиции художественных и публицистических текстов.

8.7. *Понятие о синтаксисе связной речи.* Текст как высшая коммуникативная организация речи. Чужая речь. Понятие о прямой, косвенной и несобственно прямой речи. Цитация и ее формы. Диалогизация

речи. Синтаксические особенности, изобразительно-выразительные свойства чужой речи. Знаки препинания при прямой речи и цитатах.

9. Пунктуация и ее стилистический потенциал

Понятие о пунктуации. Правила пунктуации. Влияние исторических изменений в синтаксической системе языка на пунктуацию. Нерегламентированная пунктуация.

9.1. *Авторская пунктуация.* Эмотиконы, смайлики и другие паралингвистические средства в интернете.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
ВОЧНАЯ ФОРМА НАВУЧАННЯ З ВЫКАРЫСТАННЕМ ДЫСТАНЦЫЙНЫХ АДУКАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ**

Н у м а р р а з д з е л а , т э м ы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін					Форма кантролю ведаў	
		Л е к ц ы і	Пр акт ыч ны я зан ятк і	Се мін арс кія зан ятк і	Лаб ара тор ны я зан ятк і	Іншае	Колькасць гадзін КСР	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	I семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Уводзіны	2						Дыктант
2	Фанетыка. Функцыянальная характарыстыка гука	2						Вуснае апытванне
2.1	Мэты і задачы вывучэння фанетыкі (сінхронная, дыяхранная, агульная, супастаўляльная)		2					Вуснае апытванне
2.2	Акустычная фанетыка. Артыкуляцыйная фанетыка. Перцэптыўная фанетыка		2					Вуснае апытванне
2.3	Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў		2					Пісьмовая праца
2.4	Фаналогія		2					Тэст 1

3	Складападзел		2				Вуснае апытванне
4	Прасодыка	1	2				Вуснае апытванне
5	Арфаэпія	1	2				Даклад, вуснае апытванне
6	Графіка		2			2	Дыктант
7	Арфаграфія	2	2			2	Вуснае апытванне, пісьмовая праца
8	Лексічная і фразеалагічная стылістыка		2				Тэст 2
Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Введение	2					Устный опрос
2	Стилистические ресурсы фонетики. Орфоэпия	2					Устный опрос
2.1	Основные фонетические единицы		2				Диктант
2.2	Фонология		2				Тест
2.3	Фонетика и фоника		2				Письменная работа
2.4	Орфоэпия и ее значение		2				Реферат
3	Графика. Орфография		2				Устный опрос, доклад
4	Стилистическая лексикалогия	1					
4.1	Семантическая структура слова. Полисемия (многозначность слова)		2				Диктант
4.2	Омонимия и омонимы. Паронимия и паронимы. Синонимия и синонимы. Антонимия и антонимы		2				Устный опрос, доклад
4.3	Лексика с точки зрения экспрессивно-стилистической окраски, сферы употребления, происхождения		2			2	Устный опрос, доклад
5	Стилистическая фразеология	1	4			2	Тест 4
6	Стилистические ресурсы словообразования	2	4				Устный опрос
	Усяго за семестр	16	46			8	
II семестр							
Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
9	Граматычная і марфалагічная стылістыка	2					Вуснае апытванне
9.1	Сутнасць граматыкі. Граматычнае значэнне, катэгорыя, форма	2	4				Дыктант

9.2	Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычнае размяшчэнне марфалагічных форм		4				Вуснае апытванне
9.3	Назоўнік	2	4			2	Тэст 1
9.4	Прыметнік		2				Вуснае апытванне
9.5	Лічэбнік. Займеннік		2				Дыктант
9.6	Дзеяслоў і яго формы	2	4			2	Тэст
9.7	Службовыя часціны мовы		2				Вуснае апытванне
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»						
7	Стилистическая морфология						
7.1	Грамматика как учение о грамматическом строе языка. Предмет морфологии	2					Устный опрос
7.2	Имя существительное	2	4			2	Диктант
7.3	Имя прилагательное	2	2				Устный опрос
7.4	Имя числительное. Местоимение		2				Тест 3
7.5	Глагол и его формы	2	4			2	Устный опрос
7.6	Наречие		4				Письменная работа
7.7	Категория состояния. Модальные слова		4				Устный опрос
7.8	Служебные слова (части речи)		2				Тест 4
	Усяго за семестр	16	44			8	
	III семестр						
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»						
10	Стылістычная сістэма літаратурнай мовы	4					Дыктант
10.1	Навуковы стыль		4				Вуснае апытванне
10.2	Афіцыйна-справавы стыль		4				Вуснае апытванне
10.3	Гутарковы (размоўны) стыль		4				Вуснае апытванне
10.4	Публіцыстычны стыль		4			2	Вуснае апытванне
10.	Літаратурна-мастацкі стыль		4			2 ДН	Тэст 1

5								
11	Стылістыка тэксту	4						Рэферат
11.1	Функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення		2					Дыктант
11.2	Стылістычныя функцыі чужога маўлення ў розных відах тэкстаў		2					Тэст 2
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
8	Стилистика синтаксиса							
8.1	Предмет синтаксиса. Основные синтаксические единицы языка	2						
8.2	Понятие предложения. Предложение как предикативная единица	2	2					Устный опрос
8.3	Система членов предложения в современном русском языке	2	4					Диктант
8.4	Односоставные предложения. Порядок слов в предложении. Предложения с однородными и обособленными членами					2		Тест 3
8.5	Синтаксис сложного предложения		4					Устный опрос
8.6	Сложное синтаксическое целое		4					Устный опрос, доклад
8.7	Понятие о синтаксисе связной речи		4				2 ДО	Устный опрос
9	Пунктуация и стилистический потенциал	2	2					Диктант
9.1	Авторская пунктуация		4					Тест 4
	Усяго	16	48				8	

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Завочная форма навучання

Напрамак спецыяльнасці 1-23 01 08-01 Журналістыка (друкаваныя СМІ), 1-23 01 08-02 Журналістыка (аўдыявізуальная)

Нумар		Колькасць аўдыторных гадзін	
-------	--	-----------------------------	--

раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Лекцыі	Практычныя заняткі	Семінарскія заняткі	Лабараторныя заняткі	Іншае	Колькасць гадзін КСР	Формы кантролю ведаў
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Установачная сесія							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Уводзіны	2						Пісьмовая праца
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Введение	2						Письменная работа
	Усяго па ўстановачнай сесіі	4						
	1 семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Фанетыка. Функцыянальная характарыстыка гука		2					Дыктант
2	Графіка. Арфаграфія							Кантрольная работа №1
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Стилистические ресурсы фонетики. Орфоэпия		2					Диктант
2	Графика. Орфография		2					Контрольная работа №1
	Усяго за 1 семестр		8					
	II семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							

1	Лексічная стылістыка		4					Кантрольная работа №2
2	Фразеалагічная стылістыка		2					Пісьмовая праца
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Стилистическая лексикалогия		2					Тест
2	Стилистическая фразеалогия		2					Контрольная работа №2
3	Стилистические ресурсы словообразования		2					Письменная работа
	Усяго за 2 семестр		12					
	III семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Граматычная і марфалагічная стылістыка	2	2					Дыктант
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Стилистическая морфология	2	2					Диктант
	Усяго за 3 семестр	4	4					
	IV семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Марфалагічная стылістыка		4					Тэст 1
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Стилистическая морфология		4					Тест
	Усяго за 4 семестр		8					
	V семестр							
	Модуль I «Мова і стыль СМК (беларускамоўныя тэксты СМК)»							
1	Стылістычная сістэма літаратурнай мовы	1	2					Дыктант

1	Стылістыка тэксту	1	2					Тэст 1
	Модуль II. «Язык и стиль СМК (русскоязычные тексты СМК)»							
1	Стилистика синтаксиса	1	2					Диктант
2	Пунктуация и ее стилистический потенциал	1	2					Тест
	Усяго за семестр	4	8					

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

МОДУЛЬ І “МОВА І СТЫЛЬ СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ” (БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)

Асноўная літаратура

1. Дынаміка літаратурнай нормы сучаснай беларускай мовы [наук. рэд. др філал. навук В. П. Русак]; Мінск: Беларуская навука, 2015. – 439 с.
2. Жаўняровіч, П. П. Даведнік па літаратурнай праўцы: арфаграфічны, пунктуацыйны, лексічны, марфалагічны, сінтаксічны, тэхнічны ўзроўні / П. П. Жаўняровіч; пад рэд., [уступнае слова] В. Іўчанкава. – Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2017. – 447 с.
3. Пісарэнка, А. М. Філалагічны аналіз мастацкага тэксту: вучэб. дапам. / А. М. Пісарэнка. – Мінск: Народная асвета, 2017. – 175 с.
4. Рамза, Т.Р. Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс : вучэб. дапам. / Т. Р. Рамза. – Мінск : БДУ, 2020. – 200 с.
5. Старасценка, Т.Я. Адрасатная поліфанія паэтычнага дыскурсу Янкі Купалы / Т.Я. Старасценка // Дарагое мне – і маё – беларускае” : навуковы зборнік да 100-годдзя з дня нараджэння прафесара Ф. М. Янкоўскага / рэдкал.: Г. М. Валочка [і інш.]; навук. рэд. Д. В. Дзятко.; – Rīga : BVKI, 2018. – С. 310 -315.
6. Старасценка, Т.Я. Дыскурсны аспект рэкламнага звароту / Т.Я. Старасценка //Корпаратыўныя стратэгічныя камунікацыі [Электронны ресурс] : сб. науч. ст. Междунар. науч.-практ. конф., г. Минск, 25 – 26 февраля 2016 г. Вып. 2 / редкол.: С. В. Дубовик (отв. ред.) [и др.]; – Минск: БГУ, 2016.
7. Старасценка, Т.Я. Імпліцытнасць і падтэкст / Т.Я. Старасценка // Экспліцытнае і імпліцытнае в мове і рэчы : тезісы докл. Междунар. науч. конф., Минск, 10–11 мая 2017 г. / редкол. Л. М. Лещева (отв. ред.) [и др.]. – Минск: МГЛУ.– С. 258-260.
8. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы. Вучэбна-метадычны комплекс / Т.Я. Старасценка. – Мінск: БДПУ, 2019. – 161 с.
9. Старасценка, Т.Я. Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. / Т.Я. Старасценка. – Мінск: РІВШ, 2013. – 212 с.
10. Сучасная беларуская літаратурная мова: вучэбны дапаможнік / Д. В. Дзятко [і інш.] – Мінск : Вышэйшая школа, 2020.- 588 с.
11. Сучасная беларуская мова. Марфалогія : дапаможнік / З. І. Бадзевіч– Мінск:БДУ, 2018. – 324 с.
12. Сучасная беларуская мова. Марфеміка. Марфаналогія. Словаўтварэнне : вучэб.-метадыч. дапам. / З. І. Бадзевіч, В. П. Русак. – Мінск: БДУ, 2017. – 228 с.
13. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: больш за 65 000 слоў / уклад.: І. Л. Капылоў [і інш.]; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.

14. Чахоўская, Т.Л. Сучасная беларуская мова. Фанетыка. Фаналогія. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія : вучэб.-метаад. дапам. / Т. Л. Чахоўская, Г. К. Чахоўскі. – Мінск: БДУ, 2017. – 247 с.
15. Электронны навукова-метадычны комплекс па дысцыпліне “Стылістыка і культура беларускага маўлення” / Аўтар-складальнік А.М. Воінава. – Гомель: ГДУ імя Ф.Скарыны, 2016. – 95 с.

Дадатковая літаратура

1. Беларуская граматыка. Ч. 1. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
2. Беларуская граматыка. Ч. 2. – Мінск: Навука і тэхніка, 1985. – 431 с.
3. Беларуская мова: у 2 ч. Ч. 1: Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія. Лексікалогія. Марфемная будова слова і словаўтварэнне. Марфалогія / пад рэд. Л.М. Грыгор’евай. – 4-е выд. – Мінск, 2001.
4. Беларуская мова: Энцыклапедыя. – Мінск: Бел. Энцыклапедыя, 1994. – 655 с.
5. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова. Практычныя заняткі / Л.І. Бурак, В.П. Красней, У.М. Лазоўскі. – Мінск, 1989.
6. Бурак, Л.І. Сучасная беларуская мова: Сінтаксіс. Пунктуацыя: Вуч.дапам. / Л.І. Бурак. – Мінск: Універсітэцкае, 1987. – 320 с.
7. Горбач, В. А. Рэдактар рэкламы : Дапаможнік / В. А. Горбач. – Мінск : БДУ, 2020. – 115 с.
8. Градюшко, А.А., Ивченков В.И., Свороб А.К. Студенческая печать: проблематика, дизайн, язык и стиль. – Мн., 2008.
9. Ивченков, В.И. Лингвистическая организация текста. В творческой лаборатории Владимира Короткевича. – Мн., 2002.
10. Іўчанкаў В.І. Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту. – Мн., 2003.
11. Іўчанкаў, В. І. Беларуская арфаграфія : апавяданні і гісторыі / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : Пачатковая школа, 2010. – 304 с. – іл.
12. Іўчанкаў, В. І. Беларускі правапіс у апорных схемах: паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”: дапам. для настаўнікаў агульнаадукац. устаноў з беларус. і рус. мовамі навучання / В. І. Іўчанкаў. – 3-е выд., выпр. – Мінск: Пачатковая школа, 2012. – 56 с.
13. Іўчанкаў, В. І. Сучасная беларуская мова (эксперыментальнае навучанне): У 4 ч. Ч. 1: Арфаграфія. Графіка. Лексікалогія (фразеалогія): Для студ. фак. журналістыкі. – Мінск: БДУ, 2001. – 56 с.
14. Іўчанкаў, В.І. Дыскурс беларускіх СМІ: Арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В.І. Іўчанкаў. – Мінск: БДУ, 2003. – 257 с.
15. Кавалёва, М.Ц. Сучасная беларуская літаратурная мова. Уводзіны. Лексікалогія. Фразеалогія. Лексікаграфія. Фразеаграфія. Фанетыка. Арфаэпія. Графіка. Арфаграфія: вучэб. дапаможнік для ВНУ/ М.Ц. Кавалёва. 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск, 1993.
15. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе. – М., 1971.

16. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа. Изд. 3-е, испр. и доп., СПб., 1999.
17. Культура мовы журналіста. Зборнік навуковых артыкулаў. Вып. 1-6. – Мн., 1982 – 1992.
18. Лепешаў, І.Я. Практыкум па беларускай мове: вучэб. дапаможнік / І.Я. Лепешаў, Г.М. Малажай, К.М. Панюціч. – Мінск, 2005.
19. Міхневіч, А.Я. Аб некаторых сінтаксічных цяжкасцях беларускай мовы // Беларуская мова: Цяжкія пытанні фанетыкі, арфаэпіі, граматыкі / Пад рэд. А.І.Падлужнага. – Мінск, 1987.
20. Наркевіч, А.І. Назоўнік: Граматычныя катэгорыі і формы / А.І. Наркевіч. – Мінск: Выдавецтва БДУ, 1976. – 248 с.
21. Наркевіч, А.І. Практычны курс сучаснай беларускай мовы: Вуч.дап. / А.І. Наркевіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1992. – 320 с.
22. Плотнікаў, Б.А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б.А. Плотнікаў, Л.А. Антанюк. – Мінск: Інтэрпрэсэсэрвіс, Кніжны Дом, 2003. – 672 с.
23. Рамза, Т.Р. Сінтаксіс. Тэарэтычны курс: вуч.дап. / Т.Р. Рамза. – Мінск: БДУ, 2006. – 215 с.
24. Самусевіч В.М. Сучасная беларуская мова: Марфалогія. Вучэбна-метадычны комплекс. – Мінск: Вучэбна-выдавецкая лабараторыя факультэта журналістыкі БДУ, 2007. – 56 с.
25. Самусевіч В.М. Сучасная беларуская мова: Сінтаксіс. Вучэбна-метадычны комплекс. – Мінск: Вучэбна-выдавецкая лабараторыя факультэта журналістыкі БДУ, 2008. – 53 с.
26. Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія / Н.В. Гаўрош, М.Ц. Кавалёва і інш. – Мінск: Выд. Ул.М. Скакун, 1997. – 288 с.
27. Сучасная беларуская літаратурная мова: Марфалогія / Пад рэд. Ф.Я. Янкоўскага. – Мінск: Выш. шк., 1980. – 240 с.
28. Сямешка, Л.І. Курс беларускай мовы / Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба, З.І. Бадзевіч. – Мінск, 1996.
29. Чалюк, Н.М. Сінтаксіс беларускай мовы: Словазлучэнне. Просты сказ: Вучэбн.дапам. / Н.М. Чалюк. – Мінск: ТетраСистемс, 2004. – 204 с.
30. Шуба П.П. Сучасная беларуская мова. Марфаналогія. Марфалогія / П.П. Шуба. – Мінск: Выдавецтва “Універсітэцкае”, 1987. – 334 с.
31. Шуба, П.П. Лекцыі па беларускай марфалогіі / П.П. Шуба. – Мінск: Выдавецтва БДУ, 1975. – 79 с.
32. Янкоўскі, Ф.М. Сучасная беларуская мова / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск, 1984.
33. Яўневіч, М.С., Сцяцко П.У. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы / М.С. Яўневіч. – 2-е выд. – Мінск, 1980; 3-е выд. – Мн., 1987.
34. Русский язык конца XX столетия (1985 – 1999), 2-е издание. – М.: языки русской культуры. – М., 2000.
35. Юрэвіч У. М. Слова вобразнае, жывое, гаваркое. – Мн., 1992.

36. Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования.—М., 2003.

Слоўнікі і даведнікі

1. Абабурка, М.В. Дыялектызмы ў творах беларускіх савецкіх пісьменнікаў. Кароткі слоўнік-даведнік / М.В. Абабурка. – Мінск, 1979.
2. Бардовіч, А.М. Словаўтваральны слоўнік беларускай мовы / А.М. Бардовіч, М.М. Круталевіч, А.А. Лукашанец. – Мінск, 2000.
3. Бардовіч, А.М. Марфемны слоўнік беларускай мовы / А.М. Бардовіч, Л.М. Шакун. – Мінск, 1989.
4. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склад. Ф.М. Янкоўскі, прадмова Д.Я. Бугаёва. – Мінск, 2004.
5. Болсун, А.І. Руска-беларускі фізічны слоўнік беларускай мовы / А.І. Болсун. – Мінск, 1993.
6. Булыка, А.М. Слоўнік іншамоўных слоў: у 2 т. / А.М. Булыка. – Мінск, 1999.
7. Гілевіч, Н.І. Дыялектны слоўнік. Лексіка. Фразеалагізмы. Прыказкі, прымаўкі, прыгаворкі. Параўнанні / Н.І. Гілевіч. – Мінск, 2005.
8. Грабчиков, С.М. Межъязыковые омонимы и паронимы: опыт русско-белорусского словаря / С.М. Грабчиков. – Мінск, 1980.
9. Грабчыкаў, С.М. Слоўнік паронімаў беларускай мовы / С.М. Грабчыкаў. – Мінск, 1994.
10. Клышка, М.К. Слоўнік сінонімаў і блізказначных слоў / М.К. Клышка. – Мінск, 1993.
11. Крылатыя выразы ў беларускай мове: тлумачальны слоўнік / пад рэд. Я.Я. Іванова. – Магілёў, 2004.
12. Лазоўскі, У.М. Слоўнік антонімаў беларускай мовы / У.М. Лазоўскі. – Мінск, 1994.
13. Лепешаў, І.Я. У слоўнікавую скарбонку: навуч. дапаможнік па спецкурсах “Праблемы фразеалагічнай стылістыкі” і “Прыказкі як моўныя адзінкі” / І.Я. Лепешаў. – Гродна, 1999.
14. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 1993.
15. Лепешаў, І.Я. Этымалагічны слоўнік фразеалагізмаў / І.Я. Лепешаў. – Мінск, 2004.
16. Лепешаў, І.Я. Слоўнік беларускіх прыказак / І.Я. Лепешаў, М.А. Якалцэвіч. – Мінск, 2002.
17. Лобан, М.П. Арфаграфічны слоўнік / М.П. Лобан, М.Р. Суднік. – Мінск, 1990.
18. Мажэйка, Н.С. Частотны слоўнік беларускай мовы. Гутарковая мова / Н.С. Мажэйка, А.Я. Супрун. – Мінск, 1989.
19. Мажэйка, Н.С., Супрун, А.Я. Частотны слоўнік беларускай мовы. Паэзія / Н.С. Мажэйка, А.Я. Супрун. – Мінск, 1992.

20. Малажай, Г.М. Сучасная беларуская мова: Слова. Перыфразы. Фразеалагізм / Г.М. Малажай. – Мінск, 1992.
21. Насовіч, І.І. Слоўнік беларускай мовы / І.І. Насовіч. – Мінск, 1983.
22. Никитина, Т. Г. Словарь молодёжного сленга / Т.Г. Никитина. – М., 2003.
23. Пазнякоў, М.П. Слоўнік эпітэтаў беларускай літаратурнай мовы / М.П. Пазнякоў. – Мінск, 1988.
24. Пономарев, В.Т. Бизнес-сленг для “новых русских”: словарь-справочник / В.Т. Пономарев. – Донецк, 1996.
25. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М.В. Бірылы. – Мінск, 1987.
26. Слоўнік мовы Скарыны / склад. У.В. Анічэнка. – Мінск, 1977 – 1994. – Т. 1 – 3.
27. Слоўнік мовы Янкі Купалы: у 8 т. / склад. У.А. Борык, рэдкал.: А.В. Ляшчынская [і інш.]. – Мінск, 2003. – Т. 6: Анамастыка.
28. Старычонок, В.Д. Слоўнік амонімаў беларускай мовы / В.Д. Старычонок. – Мінск, 1991.
29. Тураўскі слоўнік: у 5 т. / склад.: А.А. Крывіцкі, Г.А. Цыхун, І.Я. Яшкін. – Мінск, 1982 – 1987.
30. Фразеалагічны слоўнік мовы твораў Якуба Коласа / пад рэд. А.С. Аксамітава. – Мінск, 1993.
31. Шкраба, І.Р. Самабытнае слова. Слоўнік беларускай безэквівалентнай лексікі (у рускамоўным дачыненні) / І.Р. Шкраба. – Мінск, 1994.
32. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / АН Беларусі; рэд. Г.А. Цыхун. – Мінск, 1978 – 1993. – Вып. 1 – 8.
33. Юрчанка, Г.Ф. Сучасная народная лексіка / Г.Ф. Юрчанка. – Мінск, 1993 – 1998. – Ч. 1 – 3.
34. Янкова, Т.С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны / Т.С. Янкова. – Мінск, 1982.
35. Янкоўскі, Ф.М. Крылатыя словы і афарызмы / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск, 1960.
36. Яшкін, І.Я. Беларускія геаграфічныя назвы. Тапаграфія. Гідралогія / І.Я. Яшкін. – Мінск, 1971.

МОДУЛЬ II “МОВА І СТЫЛЬ СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ” (РУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)

Асноўная літаратура

1. Болотнова, Н.С. Современный русский язык: лексикология, фразеология, лексикография: контрольно-тренировочные задания: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 050301.65 (032900) «Русский язык и литература» / Н. С. Болотнова, А. В. Болотнов. – Москва : Флинта Наука, 2017. – 219 с.

2. Мосейчук, Т.В. Современный русский литературный язык: синтаксис сложного предложения. Сложные формы организации речи. Пунктуация: курс лекций в таблицах и схемах / Т. В. Мосейчук. – Могилёв: МГУ, 2017. – 106 с.
3. Сидорович, З.З. Синтаксис сложного предложения. Чужая речь: практикум по одноименному разделу дисциплины «Современный русский язык» для студентов специальности «Русская филология (по направлениям)» / З. З. Сидорович. – 79 с.
4. Современный русский литературный язык. Наречие. Служебные части речи: учебно-методический комплекс по учебной дисциплине для филологических специальностей / Учреждение образования «Витебский государственный университет им. П. М. Машерова», Факультет филологический, Кафедра общего и русского языкознания. – Витебск: ВГУ, 2020. – 107 с.
5. Современный русский литературный язык: морфемика, словообразование: учебно-методический комплекс по учебной дисциплине для специальности 1-02 03 04 «Русский язык и литература. Иностранный язык» / Учреждение образования «Витебский государственный университет им. П. М. Машерова», Факультет филологический, Кафедра общего и русского языкознания. – Витебск: ВГУ, 2017 с. – 89 с.
6. Современный русский литературный язык: учебно-методический комплекс по учебной дисциплине для студентов филологических специальностей / Учреждение образования «Витебский государственный университет им. П. М. Машерова», Факультет филологический, Кафедра общего и русского языкознания. – Витебск : ВГУ, 2019. – 185 с.
7. Современный русский язык. Практикум: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования по филологическим специальностям / [Т. Н. Вольнец и др.]. – Минск : Республиканский институт высшей школы, 2019. – 371 с.
8. Современный русский язык: практикум для студентов учреждений высшего образования, обучающихся по специальностям: 1-02 03 02 Русский язык и литература, 1-02 03 04 Русский язык и литература. Иностранный язык (с указанием языка) / Министерство образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Белорусский государственный педагогический университет им. М. Танка». – Минск : БГПУ, 2017. – 219 с.
9. Современный русский язык: учебник и практикум для академического бакалавриата: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по гуманитарным направлениям и специальностям: для студентов, обучающихся по специальности «Русский язык и литература»: [в 3 т. / С. М. Колесникова и др.]. – Москва: Юрайт, 2016. – 302 с.

Дадатковая літаратура

1. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка. – М., 2003. – 423с.
2. Калинин А. В. Лексика русского языка. – М., 1971. – 231 с.
3. Ковтунова И. И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения. – М., 1976. – 239 с.
4. Краткая русская грамматика / под ред. Н. Ю. Шведовой, В. В. Лопатина. – М., 1989. – 640 с.
5. Рахманова Л. И., Суздальцева В. Н. Современный русский язык. – М., 2007. – 479 с.
6. Розенталь Д. Э. и др. Современный русский язык. – М., 1999. – 442 с.
7. Розенталь Д.Э., Голуб И. Б., Теленкова М. А. Современный русский язык. – М., 2007. – 560 с.
8. Современный русский язык. В 3-х частях. / Под ред. П. П. Шубы. – 2 изд., испр. и доп. – Мн., 1998. – Ч.1: Фонетика. Лексикология. – 464с. - Ч.2: Словообразование. Морфология. – 554 с. – Ч.3: Синтаксис. Пунктуация. Стилистика. – 576 с.
9. Современный русский язык. Лексика и фразеология. Фонетика и орфография. Словообразование. Морфология. Синтаксис. Учебник для вузов. / Под ред. Д. Э. Розенталя. 4-е издание., испр. и дополненное. – М., 1984. – 723 с.
10. Фомина М. И. Лексика современного русского языка: Учеб. пособие для вузов / Под ред. Н. М. Шанского. – М.: Высш. шк., 1973. – 145 с.
11. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Лексика: Учеб. пособие для пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1977. – 333 с.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі і метадыка фарміравання выніковай адзнакі

Пры навучанні мове СМК, акрамя традыцыйных, выкарыстоўваецца метады інтэрактыўны, які арыентаваны на актывізацыю дзейнасці навучэнцаў. Выконваючы інтэрактыўныя заданні і практыкаванні, студэнты не столькі замацоўваюць пройдзены матэрыял, колькі спасцігаюць новае. Лекцыі маюць уводны, праблемны або абагульняльны (аглядны) характар. Асноўным прызначэннем іх з'яўляецца апісанне набыткаў (сінхронны аспект) і новых тэндэнцый (дыяхранны аспект) развіцця мовы і мовазнаўства; інтэрпрэтацыя класічных і сучасных поглядаў на лексіка-семантычныя, словаўтваральныя факты; метадычныя рэкамендацыі па лексіка- і фразеаграфічнай практыцы; вызначэнне тыповых (і менш распаўсюджаных) памылак словаўжывання і словаўтварэння; сістэмнае азнаямленне з вучэбнай і навуковай літаратурай. Усе віды вучэбных заданняў маюць паэтапны, сістэмны і пераемны характар у адпаведнасці з праходжаннем пэўнага раздзела мовазнаўства.

Выкарыстоўваюцца тэхналогіі праблемнага, эўрыстычнага навучання. Пры першым навучанні рэалізуецца спосаб актыўнага ўзаемадзеяння студэнта з праблемна-пададзеным зместам навучання, у ходзе якога студэнт вучыцца думаць, творча засвойваць веды. Праблемнае навучанне выступае альтэрнатывай для эўрыстычнага, калі ставяцца мэты канструявання студэнтам уласнага сэнсу, мэт і зместу адукацыі, а таксама яе арганізацыі, дыягностыкі і ўсведамлення. У выніку навучання па тэхналогіі дыдактычнай эўрыстыкі студэнт пераасэнсоўвае, дабудоўвае або драматызуе свой вынік. Адбываецца асобнае адукацыйнае ўключэнне студэнта ў моўна-культурныя працэсы ў якасці іх паўнапраўнага ўдзельніка. У практыцы выкладання мовы СМК актыўна выкарыстоўваюцца камп'ютарныя тэхналогіі, у прыватнасці камп'ютарнае тэсціраванне, электронная бібліятэка, сайтавае суправаджэнне навукова-метадычнага забеспячэння адукацыйнага працэсу.

Для кантролю якасці адукацыі, у тым ліку пры прымяненні камп'ютарнага тэсціравання, выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

- тэсты па асобных раздзелах і дысцыпліне ў цэлым;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- публічнае выступленне студэнтаў перад групай;
- падрыхтоўка прэзентацый па тэмах рэфератаў;
- кантрольныя работы;
- экзамен.

Пры фарміраванні выніковай адзнакі фарміруецца рэйтынгавая адзнака ведаў студэнта, якая дае магчымасць прасачыць і ацаніць дынаміку працэса дасягнення мэтай навучання.

Рэйтынгавая адзнака прадугледжвае выкарыстанне вагавых каэфіцыентаў для бягучага кантролю і бягучай атэстацыі.

Прыкладныя вагавыя каэфіцыенты, якія вызначаюць уклад бягучага кантролю ведаў і бягучай атэстацыі в рэйтынгавую адзнаку. Фарміраванне адзнакі за бягучую паспяховасць:

- адказы на семінарскіх занятках – 25%;
- выкананне тэста – 25%;
- дыктант – 25 %;
- падрыхтоўка рэферата – 25 %.

Па дысцыпліне прадугледжаны наступныя каэфіцыенты: 60% – рэйтынгавая адзнака, 40% – экзаменацыйная адзнака.

ЗАДАННІ ДЛЯ КІРУЕМАЙ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ (беларускамоўны модуль)

Студэнтам у працэсе вывучэння дысцыпліны рэкамендуецца рэгулярна знаёміцца з айчыннай і замежнай літаратурай, аналізаваць новыя публікацыі па лексікалогіі, фразеалогіі, лексікаграфіі, фразеаграфіі, словаўтварэнні, стылістыцы матэрыялы навукова-практычных канферэнцый па праблемах арганізацыі медыятэкстаў, вучыцца творча прымяняць атрыманыя веды пры напісанні рэфератаў, трактатаў, творчых работ і ўласных журналісцкіх матэрыялаў.

1 СЕМЕСТР

КСР № 1. Тэма 6. Графіка. Беларуская лацінка (2 г)

Форма кантролю – справаздача па выніках аналізу на форуме адукацыйнага партала.

Выканаць заданні па разбору тэкстаў з лацінскай графікай (у сістэме LMS Moodle); форма кантролю – праверка паводле справаздачы на форуме адукацыйнага партала:

- а) правільнасці разбору тэкстаў, запісаных беларускай лацінкай;
- б) правільнасці запісу кірылічных тэкстаў беларускай лацінкай.

КСР № 2. Тэма 7. Арфаграфія (2г)

Арфаграфія выданняў пачатку ХХ ст. Пачатак ХХ ст. – вызначальны перыяд у гісторыі станаўлення беларускай арфаграфіі. Дыялектная прывязка некаторых арфаграм. Выразная арыентацыя на агульнанацыянальныя або найбольш тэрытарыяльна пашыраныя фанетычныя асаблівасці: выканаць заданні па арфаграфічным разборы беларускамоўных тэкстаў пачатку ХХ ст. графікай (у сістэме LMS Moodle);

2 СЕМЕСТР

КСР № 1. Тэма 9.3. Назоўнік. Скланенне назоўнікаў

(Форма кантролю: камп'ютарнае тэсціраванне) 2 г

Пытанні:

1. Скланенне назоўнікаў першага субстантыўнага скланення.
2. Скланенне назоўнікаў другога субстантыўнага скланення. Асаблівасці змянення назоўнікаў мужчынскага і агульнага роду з націскнымі канчаткамі - а, -я.
3. Скланенне назоўнікаў трэцяга субстантыўнага скланення.
4. Асаблівасці змянення рознаскланяльных назоўнікаў.
5. Скланенне назоўнікаў у множным ліку.
6. Назоўнікі ад'ектыўнага тыпу скланення.
7. Назоўнікі змешанага тыпу скланення.
8. Нулявое скланенне назоўнікаў.
9. Скланенне прозвішчаў у беларускай мове.

КСР № 2. Тэма 9.6: Дзеяслоў і яго формы. Прыслоўе

(Форма кантролю: камп'ютарнае тэсціраванне) 2 г

Пытанні:

1. Катэгорыя трывання, граматычныя значэнні закончанага і незакончанага трывання, спосабы ўтварэння.
2. Катэгорыя ладу. Значэнне, формы і ўтварэнне абвеснага, загаднага і ўмоўнага ладу.
3. Сінаніміка ладу дзеяслова. Катэгорыя часу. Значэнне і формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага часу.
4. Спецыфіка роду і ліку дзеясловаў.
5. Сінаніміка часу дзеяслова.
6. Катэгорыя асобы дзеяслова, граматычнае значэнне, выражэнне і ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы.
7. Спражэнне дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы.

3 СЕМЕСТР

КСР № 1. Тэма 10.4. Публіцыстычны стыль (2 г)

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

Напішыце нататку ў газету «Студэнт-журфакавец на практыцы ў СМІ»
Ужывайце як стылістычна нейтральную, так і стылістычна афарбаваную лексіку.

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

Напішыце эсэ на тэму «Камунікатыўная прастора рэкламнага тэксту ў інтэрнэце».

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

Падрыхтуйце фактычны матэрыял для навуковага артыкула па маркёрах публіцыстычнага тэксту.

КСР № 2. Тэма 10.5. Літаратурна-мастацкі стыль (2 г)

Першы ўзровень (адзнакі 4 – 5)

Падрыхтуйце пісьмовы даклад па тэме «Вобразныя сродкі мовы ў паэтычным тэксце».

Другі ўзровень (адзнакі 6 – 8)

Падрыхтуйце рэферат па тэме «Падыход да вылучэння мастацкага стылю ў навуцы». Супастаўце розныя навуковыя падыходы да гэтага пытання і выкажыце асабістае меркаванне.

Трэці ўзровень (адзнакі 9 – 10)

Заканспектуйце асноўныя тэарэтычныя палажэнні манаграфіі В.І. Іўчанкава «Дыскурс беларускіх СМІ. Арганізацыя публіцыстычнага тэксту» Мн., 2003.

ПРИМЕРНЫЙ ПЕРЕЧЕНЬ ЗАДАНИЙ ДЛЯ УПРАВЛЯЕМОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ (русскаяязычный модуль)

1 СЕМЕСТР

УСР 1. Тема 4.3. Лексика с точки зрения экспрессивно-стилистической окраски, сферы употребления, происхождения (2 ч)

Задание 1. В предложенных текстах найти и охарактеризовать лексику активного и пассивного потенциала современного русского языка; заменить пассивную лексику (если это возможно) словами активного потенциала.

Задание 2. Составить словарь устаревших слов на материале русских фольклорных произведений. (Форма контроля – оценка выполнения письменного задания 1; оценка словаря устаревших слов на материале фольклорных произведений).

УСР 2. Тема 5. Стилистическая фразеология (2 ч)

Задание 1. В предложенных текстах найти фразеологизмы и доказать их кумулятивный характер.

Задание 2. Подготовить презентацию на одну из предложенных тем («Русский характер во фразеологизмах»; «Русский быт во фразеологизмах») (Форма контроля – оценка выполнения письменного задания 1; контрольная работа; презентация).

2 СЕМЕСТР

УСР 1. Тема 7.2. Имя существительное (2 ч)

1. Подчеркните в предложениях имена существительные. Восстановив начальную форму слов, распределите существительные по типам склонения.
2. Заполните таблицу склонения существительных.
3. Приведите примеры морфонологических преобразований в основе существительных при склонении.
4. Перечислите варианты падежных окончаний, охарактеризуйте их.

Форма контроля: презентация по групповым заданиям, собеседование по изучаемой теме, проверка выполнения индивидуальных заданий, экспресс-опрос на аудиторном занятии, контрольная работа.

УСР 2. Тема 7.5. Глагол и его формы. Причастие: образование и употребление (2 ч)

1. Определите форму данных причастий.
 2. Образуйте все возможные причастные формы данных глаголов.
 3. Образуйте от данного глагола причастие, употребите его в нужной форме.:
- Форма контроля:* презентация по групповым заданиям, собеседование по изучаемой теме, проверка выполнения индивидуальных заданий, опрос (индивидуальный или фронтальный), тестирование (в том числе в электронной форме), контрольная работа.

3 СЕМЕСТР

УСР 1. Тема 8.4. Односоставные предложения. Порядок слов в предложении. Предложения с однородными и обособленными членами (2 ч)

1. Типы односоставных предложений.
2. Сказуемые односоставные предложения (определенно-личные, неопределенно-личные, обобщенно-личные, безличные и инфинитивные).
3. Подлежащие односоставные предложения (номинативные предложения, их разновидности).
4. Конструкции, по форме совпадающие с номинативными предложениями. Слова-предложения. Использование односоставных предложений в художественных и публицистических текстах.

Форма контроля: опрос (индивидуальный или фронтальный), тестирование (в том числе в электронной форме), контрольная работа.

УСР 2. Тема 8.7. Понятие о синтаксисе связной речи (2 ч)

1. Текст как высшая коммуникативная организация речи.
2. Чужая речь. Понятие о прямой, косвенной и несобственно прямой речи.
3. Цитация и ее формы. Диалогизация речи.

4. Синтаксические особенности, изобразительно-выразительные свойства чужой речи.

5. Знаки препинания при прямой речи и цитатах.

Форма контроля: рукописный конспект и опрос (индивидуальный или фронтальный).

Інавацыйныя падыходы і метады да выкладання вучэбнай дысцыпліны «Мова і стыль СМК»

Выкарыстоўваюцца тэхналогіі праблемнага, эўрыстычнага навучання і тэхналогія дыдактычнай эўрыстыкі. Пры першым навучанні рэалізуецца спосаб актыўнага ўзаемадзення студэнта з праблемна-пададзеным зместам навучання, у ходзе якога студэнт вучыцца думаць, творча засвойваць веды. Праблемнае навучанне выступае альтэрнатывай для эўрыстычнага, калі ставяцца мэты канструявання студэнтам уласнага сэнсу, мэт і зместу адукацыі, а таксама яе арганізацыі, дыягностыкі і ўсведамлення. У выніку навучання па тэхналогіі дыдактычнай эўрыстыкі студэнт пераасэнсоўвае, дабудоўвае або драматызуе свой вынік. Адбываецца асобаснае адукацыйнае ўключэнне студэнта ў моўна-культурныя працэсы ў якасці іх паўнапраўнага ўдзельніка. У практыцы выкладання мовы СМК актыўна выкарыстоўваюцца камп'ютарныя тэхналогіі, у прыватнасці камп'ютарнае тэсціраванне, электронная бібліятэка, сайтавае суправаджэнне навукова-метадычнага забеспячэння адукацыйнага працэсу.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі самастойнай работы студэнтаў

Студэнтам у працэсе вывучэння дысцыпліны рэкамендуецца рэгулярна знаёміцца з айчыннай і замежнай літаратурай, аналізаваць новыя публікацыі па лексікалогіі, фразеалогіі, лексікаграфіі, фразеаграфіі, словаўтварэнні, матэрыялы навукова-практычных канферэнцый па праблемах арганізацыі медыятэкстаў, вучыцца творча прымяняць атрыманыя веды пры напісанні рэфератаў, трактатаў, творчых работ і ўласных журналісцкіх матэрыялаў.

ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ (БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)

1. Стылістыка і рыторыка.
2. Красамоўства на Беларусі ў XII–XVII стст. Моўна-стылістычнае багацце твораў К. Тураўскага, Р. Цамблака, Ф. Скарыны, В. Цяпінскага, С. Буднага, М. Смятрыцкага, А. Філіповіча, С. Зізанія, Х. Філалета, Л. Карповіча, Л. Сапегі, А. Рымшы і інш.
3. Вытокі і гісторыя беларускай стылістыкі і арталогіі.

4. Этапы развіцця навуковай стылістычнай і арталагічнай думкі. “Практычная рыторыка” Сігізмунда Лаўксміна: асноўныя палажэнні, культурна-гістарычнае значэнне, актуальнасць.
5. Стылістыка арыгінальнага і перакладнога тэкстаў.
6. Спосабы і сродкі перакладу стылістычных асаблівасцей арыгіналу.
7. Стылістычныя рэсурсы дзеяслова.
8. Безэквівалентная лексіка і спосабы яе перакладу.
9. Навуковы стыль; яго падстылі, жанры, моўныя сродкі.
10. Публіцыстычны стыль; яго падстылі, жанры, моўныя сродкі.
11. Афіцыйна-справавы (справаводчы) стыль; яго падстылі, жанры, моўныя сродкі.
12. Размоўны (гутарковы) стыль; яго жанры і моўныя сродкі.
13. Стыль мастацкай літаратуры (мастацкі стыль); яго падстылі, жанры, моўныя сродкі.
14. Канфесійны стыль; яго падстылі, жанры, моўныя сродкі.
15. Стылістычныя прыёмы ў сінтаксічнай арганізацыі маўлення.
16. Аказіянальнае словаўтварэнне ў сучаснай беларускай мове.
17. Функцыянальна-стылістычныя тыпы лексікі: агульнаўжывальная лексіка і лексіка абмежаванага ўжывання.
18. Стылістычна нейтральная і стылістычна афарбаваная лексіка.
19. Эмацыянальна-экспрэсіўныя тыпы лексікі: інтэлектуальная лексіка, экспрэсіўная лексіка, эмацыянальная лексіка.
20. Стылістычныя паметы ў слоўніках.
21. Фразеалагічная стылістыка і яе прадмет. Стылістычнае выкарыстанне і стылістычныя рэсурсы фразеалогіі.
22. Спецыфіка стылістычнай нормы.
23. Асаблівасці рэалізацыі стылістычнай нормы ў функцыянальных стылях.
24. Прычыны парушэння стылістычных норм.
25. Класіфікацыя стылістычных памылак. Методыка выпраўлення стылістычных памылак.
26. Стылістычнае выкарыстанне назоўнікаў у мастацкім стылі.
27. Стылістычнае выкарыстанне назоўнікаў у публіцыстычным стылі.
28. Стылістычнае выкарыстанне прыметнікаў у мастацкім стылі.
29. Стылістычнае выкарыстанне прыметнікаў у публіцыстычным стылі.
30. Стылістычнае выкарыстанне лічэбнікаў у мастацкім стылі.
31. Стылістычнае выкарыстанне лічэбнікаў у публіцыстычным стылі.
32. Стылістычнае выкарыстанне займеннікаў у мастацкім стылі.
33. Стылістычнае выкарыстанне займеннікаў у публіцыстычным стылі.
34. Стылістычнае выкарыстанне дзеясловаў у мастацкім стылі.
35. Стылістычнае выкарыстанне дзеясловаў у публіцыстычным стылі.
36. Стылістычнае выкарыстанне дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў у мастацкім стылі.

- 37.Стылістычнае выкарыстанне дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў у публіцыстычным стылі.
- 38.Стылістычнае выкарыстанне прыслоўяў і безасабова-прэдыкатыўных слоў у мастацкім стылі.
- 39.Стылістычнае выкарыстанне прыслоўяў і безасабова-прэдыкатыўных слоў у публіцыстычным стылі.
- 40.Стылістычнае выкарыстанне службовых часцін мовы ў мастацкім стылі.

ТЕМЫ РЕФЕРАТОВ (РУССКОЯЗЫЧНЫЕ ТЕКСТЫ СМК)

1. Русское литературное произношение в его историческом развитии. Нормы современного литературного произношения.
2. Особенности произношения гласных, согласных звуков и их сочетаний, аббревиатур.
3. Произношение некоторых грамматических форм. Произношение заимствованных слов.
4. Активные процессы в области ударения. Колебания в пределах нормы.
5. Основные тенденции развития современного литературного произношения. Стили произношения.
6. Орфоэпические словари: «Орфоэпический словарь русского языка. Произношение, ударение, грамматические формы» под ред. Р. И. Аванесова; «Словарь ударений русского языка» Ф. Л. Агеенко, М. В. Зарвы.
7. Понятие о графике. Алфавит. Обозначение гласных и согласных звуков на письме. Обозначение мягкости согласных. Слоговой принцип русской графики.
8. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии. Слитные, отдельные и дефисные написания. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.
9. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии.
10. Слитные, отдельные и дефисные написания. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.
11. Семасиология и ономасиология. Структурно-семантическая характеристика слова.
12. Семасиологическая структура значения слова. денотативное и сигнификативное значение. Семантическая структура слова: семема и сема.

13. Многозначное слово как система значений. Структурные связи в многозначном слове.
14. Проблема определения слова как основной единицы языка.
15. Связь лексики со словообразованием.
16. Связь лексики с морфологией.
17. Связь лексики и фразеологии с синтаксисом.
18. Структура лексического значения многозначного слова.
19. Семная структура значения слова.
20. Компонентный анализ как метод исследования лексики.
21. Типологии лексических значений.
22. Омонимия как явление лексической и грамматической семантики.
23. Лексическая синонимия и ее отражение в словарях.
24. Паронимия и смежные явления.
25. Антонимия и смежные явления.
26. Семантическое поле.
27. Ономастика – наука о собственных именах.
28. Лингвистическое изучение терминологической лексики.
29. Пути образования лингвистической терминологии.
30. Диалектная лексика в текстах художественной литературы.
31. Новейшие заимствования в русском языке.
32. Варваризмы в современной русской речи.
33. Крылатые слова как объект лингвистики и лексикографии.
34. Особенности коммуникативной методики преподавания лексикологии и фразеологии современного русского языка.
35. Межкультурная коммуникация в практике преподавания лексикологии и фразеологии современного русского языка для иностранцев.
36. Формирование лексического навыка с учетом стилистической и эмоционально-экспрессивной окрашенности лексических единиц.
37. Инновационные подходы и методы в изучении русской лексикологии и фразеологии.
38. Эвристические, творческие и исследовательские задания и их включение в процесс обучения русской лексикологии и фразеологии.
39. Условия проектной деятельности как фактор формирования и развития креативных, когнитивных, коммуникативных и организационно-деятельностных умений обучающихся.
40. Игровые методы изучения лексикологии и фразеологии.

Прыкладныя пытанні да экзаменаў

МОДУЛЬ I “МОВА I СТЫЛЬ СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ (БЕЛАРУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)”

1. Змест і задачы дысцыпліны “Мова і стыль сродкаў масавай камунікацыі”.
2. Сучасны стан медыялінгвістыкі як навукі. Найважнейшыя напрамкі ў сучасным мовазнаўстве.
3. Камунікатыўны аспект вывучэння мовы СМК.
4. Прагматычны аспект вывучэння мовы СМК.
5. Размежаванне мовы і маўлення. Структура і класіфікацыя маўленчых актаў. Віды выказванняў, іх інтэрпрэтацыя.
6. Сацыяльныя і сацыяльна-псіхалагічныя функцыі маўленчых зносін пры дапамозе СМК.
7. Сацыялінгвістычны аспект вывучэння мовы СМК. Сацыяльная дыферэнцыяцыя мовы.
8. Мова і культура. Мова і палітыка. Мова і ўлада. Праблемы моўнай палітыкі.
9. Медыялінгвістыка як навуковая і прыкладная дысцыпліна.
10. Паняцце нормы. Абавязковасць моўных норм.
11. Норма моўная і функцыянальна-стылёвая. Варыятыўнасць нормы.
12. Класіфікацыя моў. Паходжанне і развіццё моў Мовы свету і іх класіфікацыя Генеалагічная класіфікацыя моў Марфалагічная класіфікацыя моў.
13. Генетычная і тыпалагічная характарыстыка беларускай мовы. Параўнальна-гістарычны метады.
14. Размежаванне паняццяў вусная форма існавання мовы і пісьмовая Спонтаннасць незваротнасць шматканальнасць як формы існавання вуснай мовы
15. Структура камунікатыўнага акта. Значэнне гукавой абалонкі маўлення.
16. Мэты і задачы вывучэння фанетыкі (сінхронная, дыяхронная, агульная, супастаўляльная).
17. Сегментныя і суперсегментныя фанетычныя адзінкі. Азначэнне гука. Чатырохаспектны разгляд гука: акустычны, артыкуляцыйны, перцэптыўны, функцыянальны.
18. Акустычная фанетыка Акустычныя ўласцівасці гукаў маўлення Частата ваганняў і вышыня гукаў. Сіла і гучнасць гука. Спектр гука і тэмбр. Метады акустычных даследаванняў
19. Артыкуляцыйная фанетыка Артыкуляцыйная характарыстыка гукаў маўлення Маўленчы апарат: актыўныя і пасіўныя органы Фазы артыкуляцыі. Метады артыкуляцыйных даследаванняў
20. Перцэптыўная фанетыка Уплывовыя фактары на ўспрыманне маўлення Перцэптыўныя эталоны Метады перцэптыўных даследаванняў Гукавы сімвалізм
21. Артыкуляцыйна-акустычная класіфікацыя гукаў: паводле ўдзелу голасу і шуму, спосабу і месца ўтварэння, палатальнасці.
22. Класіфікацыя галосных гукаў Класіфікацыя зычных гукаў

23. Асаблівасці вымаўлення безэквівалентных у дачыненні да рускай мовы гукаў
24. Фанетычныя законы (закон недысімілятыўнага акання, асіміляцыя, дысіміляцыя) і іншыя фанетычныя працэсы (дыярэза, пратэза, эпентэза, метатэза, гаплалогія).
25. Фанетычная і фанематычная транскрыпцыя
26. Фанетычныя чаргаванні гукаў галосных зычных гістарычных і пазіцыйных
27. Пазіцыйныя чаргаванні гукаў як вынік фанетычных працэсаў. Асаблівасці сінтагматыкі гукаў беларускай мовы
28. Фаналогія. Гукі маўлення і гукі мовы Паняцце пра фанему.
29. Сінтагматычная характарыстыка галосных і зычных (спалучальнасць галоснага і зычнага, галоснага і галоснага).
30. Дыферэнцыяльныя і інтэгральныя прыметы фанем і гукаў Архіфанема.
31. Гіперфанема. Сістэма фанем.
32. Нейтралізацыя галосных фанем у слабых пазіцыях (у параўнанні з рускай мовай). Формула акання. Фаналагічныя школы.
33. С
клад як фанетычная адзінка Тэорыі складу: экспіраторная, санорная, мускульнага напружання. Складовыя і нескладовыя гукі Характарыстыка складоў.
34. С
структура беларускага націску (слабае прымыканне, тэндэнцыя да адкрытага і прыкрытага складу).
35. Аналіз складовай структуры слова Прынцыпы складападзелу. Закон узрастаючай гучнасці.
36. Фанетычны, графічны складападзелы і іх адрозненне ад марфемнага падзелу слоў.
37. Перанос слова паводле новай рэдакцыі “Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”.
38. Роля націску і інтанацыі ў арганізацыі маўленчай плыні. Фанетычная прырода націску
39. Розныя тыпы націску. Месца націску ў слове Нерухомы і рухомы формаўтваральны націск Клітыкі Фразавы сінтагменны лагічны націск Аналіз націску ў тэксце
40. Інтанацыя. Фанетычнае чляненне маўлення. Танальныя сродкі інтанацыі Тэмбравыя сродкі інтанацыі Функцыя інтанацыі
41. Асноўныя тыпы інтанацыйных канструкцый у беларускай мове. Інтанацыйная сінанімія.
42. Стылі літаратурнага вымаўлення. Арфаэпічная норма. Беларускае вымаўленне ў гістарычным развіцці
43. Асноўныя нормы сучаснага беларускага вымаўлення: галосныя націскныя і ненаціскныя, зычныя ў моцных і слабых пазіцыях, гукі на стыку слоў.

44. Вымаўленне галосных. Нормы літаратурнага вымаўлення зычных і спалучэнняў зычных, некаторых граматычных формаў. Арфаэпічная норма і культура маўлення.
45. Прычыны і крыніцы адхіленняў ад літаратурнага вымаўлення. Вымаўленне на тэлебачанні і на радыё. Інтэрферэнтныя з’явы ў вымаўленні і шляхі іх пераадолення.
46. Дэфекты вымаўлення Прафесійныя “хваробы” ў аўдыявізуальных СМІ: “каша ў роце”, празмерная лабіялізаванасць, дзеканне/цеканне. Арфаэпічны аналіз тэксту
47. Узнікненне пісьма Этапы развіцця пісьма Піктаграфічнае, ідэаграфічнае і фонаграфічнае пісьмо.
48. Звесткі з гісторыі графікі. Фарміраванне беларускай графікі. Гук і літара
49. Развіццё асноўных алфавітаў. Славянскія алфавіты. Сучасны беларускі алфавіт. “Лацінка” і кірыліца, кітабы.
50. Прынцыпы беларускай графікі. Графіка і алфавіт. Графіка-арфаграфічная цэласнасць паняццяў “фаналогія – графіка – арфаграфія”. Графічны аналіз слова.
51. Сінхроннае і дыяхраннае вывучэнне беларускай арфаграфіі. Гісторыя станаўлення. Уплыў экстралінгвістычных фактараў на беларускую арфаграфію.
52. Адаптацыя правапісу да сацыяльна-эканамічных зрухаў у грамадстве (сістэмнасць – асістэмнасць).
53. Асноўныя прынцыпы (напісанні) сучаснай беларускай арфаграфіі. Суадносіны фанетычнага і марфалагічнага прынцыпаў у беларускай арфаграфіі.
54. Рэфармаванне правапісу (кансерватызм і памкненне да арфаграфічных змен). Рэформа правапісу 1933-га года.
55. Удакладненні правапісу (Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі. Мн.: Весці АН БССР, 1959г.).
56. Навуковая канферэнцыя “Праблемы беларускага правапісу” (19-20 лістапада, 1992г.).
57. Закон “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” (2008г.). Асноўныя ўдакладненні і змены ў новай рэдакцыі “Правіл”.
58. Графічныя скарачэнні Арфаграфічны аналіз слова
59. Сутнасць граматыкі. Сувязь граматыкі з фанетыкай і лексікалогіяй.
60. Граматычныя значэнне, катэгорыя, форма. Сродкі і спосабы выражэння граматычных формаў.
61. Беларуская граматыка: праблемы нарматыўнасці ў СМІ.
62. Парадыгматычныя здольнасці і сінтагматычнае размяшчэнне марфалагічных форм. Класіфікацыйныя ўласцівасці часцін мовы.
63. Часціны мовы як лексіка-граматычныя класы слоў, прынцыпы аб’яднання Сістэма часцін мовы

64. Знамянальныя і незнамянальныя словы Пераходнасць у сістэме часцін мовы і з'ява сінкрэтызму
65. Марфалагічная стратыфікацыя публіцыстычнага тэксту. Рост аналітызму ў марфалогіі сучаснай беларускай мовы. Марфалагічны аналіз.
66. Назоўнік. Функцыянальная характарыстыка назоўніка. Семантычны аб'ём назоўніка. Дамінаванне назоўнікавых канструкцый у тэкстах СМІ: прычыны і вынікі.
67. Адзяслоўныя назоўнікі і нормы ўжывання іх у публіцыстычным тэксце.
68. Марфалагічныя прыметы назоўніка і сінтаксічная роля ў сказе.
69. Лексіка-граматычныя разрады назоўнікаў (агульныя і ўласныя, канкрэтныя і абстрактныя, адушаўленыя і неадушаўленыя, асабовыя, зборныя, рэчыўныя), марфалагічная залежнасць ад семантыкі слова.
70. Асноўныя граматычныя катэгорыі назоўнікаў. Прынцыпы класіфікацыі назоўнікаў па радах. Род марфалагічна нязменных назоўнікаў. Разыходжанні ў граматычным родзе некаторых назоўнікаў у беларускай і рускай мовах.
71. Катэгорыя ліку. Назоўнікі з суадноснымі формамі ліку. Назоўнікі *singularia tantum* і *pluralia tantum*. Асаблівасці выражэння катэгорыі ліку ва ўласных назоўніках у групах рэчыўных, зборных і абстрактных назоўнікаў.
72. Несупадзенне ў граматычным ліку некаторых назоўнікаў у беларускай і
73. рускай мовах.
74. Катэгорыя склонаў. Значэнні склонаў, выражэнне іх у тэксце. Рэшткі формы клічнага склонаў.
75. Тыпы скланення назоўнікаў. Варыянтнасць канчаткаў у склонавай сістэме назоўнікаў і іх характарыстыка.
76. Словаўтваральнае значэнне некаторых склонавых канчаткаў. Рознаскланяльныя і нескланяльныя назоўнікі. Субстантывацыя.
77. Праблемы кадыфікацыі склонавых канчаткаў назоўнікаў у беларускай мове. Цяжкія выпадкі ўжывання канчаткаў назоўнікаў
78. Прыметнік. Функцыянальная характарыстыка прыметніка.
79. Асноўныя катэгарыяльныя значэнні і лексіка-граматычныя разрады. Якасныя, адносныя і прыналежныя прыметнікі, іх значэнне, граматычныя формы і ўзаемапранікненні.
80. Поўныя, кароткія і сцягнутыя (усечаныя) формы, шляхі іх распазнавання.
81. Ступені параўнання якасных прыметнікаў. Сінтэтычныя і аналітычныя формы ступеней параўнання. Суплетывізм. Формы элятыва ў беларускай і рускай мовах. Кампаратыў і суперлятыў
82. Адносныя прыметнікі. Функцыянальныя асаблівасці, сінаніміка прыналежных прыметнікаў і роднага прыналежнасці. Формы ацэнкі прыметнікаў.
83. Скланенне прыметнікаў. Варыянтнасць некаторых склонавых канчаткаў прыметнікаў. Ад'ектывацыя.

84. Агульныя асаблівасці выкарыстання прыметнікаў. Поўная і кароткая формы прыметнікаў. Прыметнікі з суфіксамі ацэнкі.
85. Ступені параўнання прыметнікаў і іх асаблівасці. Якасныя і адносныя прыметнікі ў беларускай мове. Сінанімія прыметнікаў і назоўнікаў ва ўскосных склонах.
86. Лічэбнік. Функцыянальная характарыстыка лічэбніка. Разрады лічэбнікаў па значэнні і структуры.
87. Колькасныя лічэбнікі і іх групы. Дробавыя лічэбнікі Зборныя лічэбнікі.
88. Сінтаксічная спалучальнасць лічэбнікаў з назоўнікамі. Парадкавыя лічэбнікі.
89. Лічбы як сродак выражэння колькасных значэнняў.
90. Скланенне лічэбнікаў. Тыповыя памылкі ва ўжыванні. Абзначэнне прыблізнай і няпэўнай колькасці.
91. Займеннік. Функцыянальная характарыстыка займенніка. Своеасаблівасць значэння і функцыі займеннікаў.
92. Разрады займеннікаў па значэнні і па суадносінах з іншымі часцінамі мовы. Асаблівасці скланення займеннікаў розных разрадаў.
93. Займеннік як сродак лагічнай і сінтаксічнай арганізацыі тэксту.
94. Роля займенніка ў кантэксце. Сінанімія разрадаў займеннікаў.
95. Лічэбнік. Зборныя і колькасныя лічэбнікі як сінонімы Сінанімія колькасна-іменных словазлучэнняў.
96. Характарыстыка варыянтных форм лічэбнікаў. Выпадкі няўдалага ўтварэння і ўжывання форм лічэбнікаў.
97. Дзеяслоў. Функцыянальная характарыстыка дзеяслова. Катэгорыяльныя значэнні дзеяслова.
98. Неазначальная форма дзеяслова (інфінітыў), яе ўтварэнне, граматычнае значэнне, марфалагічныя прыметы і сінтаксічныя функцыі. Асновы дзеяслова: інфінітыва і цяперашняга (будучага простага).
99. Прадуктыўныя і непрадуктыўныя класы дзеясловаў.
100. Пераходныя і непераходныя, зваротныя і незваротныя дзеясловы. Катэгорыя стану.
101. Асаблівасці граматычнага выражэння катэгорыі незалежнага, залежнага і зваротна-сярэдняга стану. Сінаніміка стану дзеяслова.
102. Катэгорыя трывання, граматычныя значэнні закончанага і незакончанага трывання, спосабы ўтварэння.
103. Катэгорыя ладу. Значэнне, формы і ўтварэнне абвеснага, загаднага і ўмоўнага ладу. Сінаніміка ладу дзеяслова.
104. Катэгорыя часу. Значэнне і формы дзеясловаў цяперашняга, прошлага і будучага часу.
105. Спецыфіка роду і ліку дзеясловаў.
106. Сінаніміка часу дзеяслова.
107. Катэгорыя асобы дзеяслова, граматычнае значэнне, выражэнне і ўжыванне. Безасабовыя дзеясловы.
108. Спражэнне дзеясловаў. Рознаспрагальныя дзеясловы.

109. Дзеепрыметнік. Асаблівасці праяўлення дзеяслоўных катэгорый стану, часу і трывання ў дзеепрыметніку.
110. Прадуктыўнасць і непрадуктыўнасць існавання ў беларускай мове некаторых дзеепрыметнікавых формаў (у параўнанні з рускай мовай).
111. Сродкі сінанімічнай замены дзеепрыметнікаў. Ад'ектывацыя дзеепрыметнікаў.
112. Дзеепрыслоўе. Граматычныя катэгорыі дзеепрыслоўяў. Асаблівасці функцыянавання дзеепрыслоўяў. Адвербіялізацыя дзеепрыслоўяў.
113. Прыслоўе. Марфалагічныя прыметы і сінтаксічная роля прыслоўяў. Разрады прыслоўяў паводле значэння.
114. Ступені параўнання якасных прыслоўяў і іх утварэнне. Формы прыслоўяў са значэннем ацэнкі і меры якасці.
115. Спосабы ўтварэння прыслоўяў: прадуктыўнасць – непрадуктыўнасць. Тэкстаўтваральная (інфармацыйная, ацэначная) роля прыслоўяў у тэкстах розных стыляў.
116. Словы катэгорыі стану (безасабова-прэдыкатыўныя словы). Функцыянальная характарыстыка, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы. Гісторыя вылучэння ў самастойную часціну мовы
117. Граматычныя асаблівасці мадальных слоў як самастойнай часціны мовы.
118. Словаўтваральная і семантычная сувязі мадальных слоў з іншымі часцінамі мовы. Сінтаксічная аснова выдзялення мадальных слоў у асобную групу. Разрады па значэнні, суадноснасць з рознымі часцінамі мовы.
119. Значэнні і функцыі службовых часцін мовы.
120. Функцыянальная характарыстыка прыназоўніка. Разрады прыназоўнікаў. Ужыванне прыназоўнікаў з ускоснымі склонамі назоўнікаў.
121. Асноўныя значэнні прыназоўнікаў. Некаторыя асаблівасці ва ўжыванні прыназоўнікаў. Пераход іншых часцін мовы ў прыназоўнікі (узмацненне аглютынацыі на сродку).
122. Функцыянальная характарыстыка злучнікаў. Семантычныя і граматычныя прыметы злучнікаў.
123. Класіфікацыя злучнікаў паводле паходжання, складу, спосабу ўжывання і функцыянальнага значэння. Злучальныя словы, адрозненне іх ад злучнікаў.
124. Часціцы. Семантычная і граматычная характарыстыкі часціц.
125. Разрады часціц паводле функцыянальнага значэння і марфалагічнага складу. Пераход у часціцы іншых часцін мовы.
126. Функцыянальная характарыстыка выклічнікаў і гукаперайманняў.
127. Размежаванне выклічнікаў і гукаперайманняў Функцыя выклічнікаў і гукаперайманняў Аказіянальная субстантывацыя і вербалізацыя выклічнікаў
128. Стылістычныя рэсурсы сінтаксісу. Асаблівасці сінтаксісу розных стыляў маўлення.

129. Складанае сінтаксічнае цэлае. Ланцуговая, паралельная і далучальная віды сувязі паміж асобнымі сказамі ў складзе складанага сінтаксічнага цэлага.
130. Абзац і складанае сінтаксічнае цэлае. Перыяд. Структурныя, інтанацыйныя і выяўленчыя ўласцівасці перыяда.
131. Паняцце аб сінтаксісе звязнага маўлення. Складаныя формы арганізацыі дыялагічнага і маналагічнага маўлення. Тэкст.
132. Чужая мова, яе віды (простая, ускосная і няўласна-простая) і спосабы ўвядзення ў тэкст.
133. Сінтаксічныя асаблівасці разнавіднасцей чужой мовы. Чужая мова і словы аўтара, сувязь і ўзаемаадносіны паміж імі. Пунктуацыя пры чужой мове.
134. Рэпліка, маналог, дыялог, палілог, іх арганізацыя, функцыі і стылістычная роля.
135. Новыя з'явы ў сучасным сінтаксісе. Экспрэсіўнае вылучэнне членаў сказа. Адчлянненне. Сегментацыя.
136. Назоўны ўяўлення. Адчленены інфінітыў. Займеннікава-назоўнікавыя канструкцыі. Назоўнікава-займеннікавыя канструкцыі. Далучальныя канструкцыі. Парцэляцыя. Стылістычнае выкарыстанне звароткаў.
137. Асаблівыя прыёмы стылістычнай арганізацыі маўлення. Перыяд. Стылістычныя і рытарычныя фігуры. Анафара. Эпіфара. Хіязм. Зеўгма. Алюзія.
138. Сінтаксічны паралелізм. Кальцо страфы. Капазіцыйны стык (эпанафара). Градацыя. Антытэза. Паўтор. Рытарычнае пытанне. Рытарычны зваротак.
139. Прадмет і задачы пунктуацыі. Пунктуацыя як графічны сродак інтанацыйнага выдзялення сінтагм.
140. Актуальнае члянненне сказа, інтанацыя і знакі прыпынку. Сінтаксічная, сэнсава размежавальная і стылістычная функцыя знакаў прыпынку.
141. Паравербальныя сродкі камунікацыі (эматыконы, смайлікі і інш.).
142. Функцыянальны стыль як адна з асноўных катэгорый стылістыкі. Паняцце аб функцыянальным стылі.
143. Агульная характарыстыка функцыянальных стыляў: канструктыўны прынцып, вобразнасць, стандарт і экспрэсія, тэорыя газетнай штампаванасці, індывідуальнасць. Прынцыпы класіфікацыі функцыянальных стыляў.
144. Сістэма стыляў сучаснай літаратурнай мовы. Пытанне аб іерархіі стыляў. Узаемадзеянне функцыянальных стыляў. Паняцце аб стылявой норме і стылёвым эстэтычным ідэале.
145. Навуковы стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы, што абслугоўвае галіну навукі, тэхнікі, вытворчасці. Асноўная функцыя навуковага стылю.
146. Разнавіднасці навуковага стылю і яго жанры. Асаблівасці стылю навуковага выкладу.

147. Моўныя асаблівасці навуковага стылю. Тэрмін як стылеўтваральная прымета навуковага стылю.
148. Выкарыстанне эмацыянальна-экспрэсіўных і вобразных сродкаў мовы і іх спецыфіка ў навуковым стылі.
149. Фразеалогія навуковага маўлення. Марфалагічныя асаблівасці стылю. Іменны характар навуковага стылю.
150. Сінтаксічныя асаблівасці навуковага стылю. Складаныя сказы і ўскладнёныя сінтаксічныя канструкцыі з разгорнутай і ўпарадкаванай сувязю паміж асобнымі часткамі выказвання.
151. Асаблівасці стылю навукова-папулярнага выкладу. Выкарыстанне элементаў навуковага стылю ў іншых функцыянальных стылях.
152. Афіцыйна-справавы стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы, што абслугоўвае афіцыйна-справавыя адносіны паміж людзьмі, установамі, краінамі, паміж грамадзянамі і дзяржавай. Асноўная функцыя афіцыйна-справавога стылю.
153. Разнавіднасці афіцыйнага стылю і яго жанры. Асаблівасці афіцыйна-справавога выкладу.
154. Моўныя асаблівасці афіцыйна-справавога стылю. Наяўнасць спецыфічнай лексікі і фразеалогіі, характэрнай для афіцыйна-справавога стылю. Тэрміналогія, наменклатурныя найменні, складанаскарочаныя словы, абрэвіятуры.
155. Паняцце канцылярызма. Шырокае выкарыстанне канструкцый з аддзеяслоўнымі назоўнікамі, сказаў з адыменнымі прыназоўнікамі, складаных сказаў. Выкарыстанне элементаў афіцыйна-справавога стылю ў іншых функцыянальных стылях.
156. Гутарковы стыль (гутарковае маўленне) як функцыянальная разнавіднасць літаратурнай мовы.
157. Асноўная функцыя гутарковага стылю. Разнавіднасці гутарковага стылю. Адносіны да літаратурнай нормы. Умовы функцыявання гутарковага стылю.
158. Паравербальныя сродкі ў фармаванні гутарковага стылю: сітуацыя, абставіны, міміка, жэсты, рэакцыя суразмоўцаў, характар іх узаемаадносін.
159. Моўныя асаблівасці гутарковага стылю. Асаблівасці вымаўлення. Роля інтанацыі, фразавога націску, рытму, паўз у выказванні.
160. Шырокае выкарыстанне гутарковай і прастамоўнай лексікі, эмацыянальна-экспрэсіўнай і ацэначнай лексікі, фразеалагічных адзінак.
161. Марфалагічныя і словаўтваральныя асаблівасці гутарковага стылю.

162. Актыўнае выкарыстанне выклічнікаў, часціц, займеннікаў, мадальных слоў, размоўных склонавых форм назоўнікаў, разнастайных дзеяслоўных форм.
163. Асаблівасці сінтаксісу гутарковага стылю. Выкарыстанне элементаў гутарковага маўлення ў іншых функцыянальных стылях.
164. Публіцыстычны стыль як разнавіднасць літаратурнага маўлення.
165. Асноўныя функцыі публіцыстычнага стылю.
166. Разнавіднасці публіцыстычнага стылю і яго жанры.
167. Канструктыўны прынцып публіцыстычнага стылю (спалучэнне стандарта і экспрэсіі, лагічнага і вобразнага, ацэначнага і доказнага).
168. Моўныя асаблівасці публіцыстычнага стылю. Сацыяльная ацэначнасць моўных сродкаў. Дынамічнасць выяўленчых і стандартных сродкаў у публіцыстычным стылі.
169. Ужыванне слоў і выразаў, новых слоў, значэнняў і словазлучэнняў, своеасаблівых метафар у публіцыстычным стылі.
170. Сродкі выражэння экспрэсіі і вобразнасці ў публіцыстычным стылі.
171. Стылістыка газетных жанраў як частка функцыянальнай стылістыкі.
172. Паняцце аб стылістыцы газетных жанраў, спецыфіка гэтай дысцыпліны.
173. Спецыфіка мовы і стылю газетных жанраў (інфармацыйная заметка, справаздача, інтэрв'ю, рэпартаж, карэспандэнцыя, артыкул, нарыс, фельетон, памфлет, рэцэнзія, агляд, эсэ).
174. Праява вобраза аўтара і яго маўленчае ўвасабленне ў жанрах. Выкарыстанне розных відаў чужога маўлення. Суадносіны розных пластоў стылістычна афарбаванай лексікі ў жанрах.
175. Месца публіцыстычнага стылю ў сістэме іншых функцыянальных стыляў. Уплыў іншых функцыянальных стыляў на публіцыстычны стыль. Станоўчыя і адмоўныя бакі гэтага ўплыву.
176. Роля публіцыстыкі ў фармаванні стылістычных густаў і ў станаўленні моўнай нормы.
177. Тэлевізійнае маўленне і радыёмаўленне. Іх месца ў сістэме стыляў. Лінгвістычная спецыфіка, жанры і формы тэлевізійнага і радыёмаўлення.
178. Віды і жанры рэкламы. Іх месца ў сістэме функцыянальных стыляў. Стылістычныя і кампазіцыйныя асаблівасці рэкламы. Аб'екты рэкламы і тэкст.
179. Літаратурная мова і мова мастацкай літаратуры. Літаратурна-мастацкі стыль як функцыянальная разнавіднасць літаратурнага маўлення.
180. Асноўныя функцыі літаратурна-мастацкага стылю. Вобразнае адлюстраванне рэчаіснасці – важнейшы прынцып літаратурна-мастацкага стылю.
181. Жанры мастацкай літаратуры і іх стылістычныя асаблівасці.
182. Індывідуальна-аўтарскі стыль. Адзінства камунікатыўнай і эстэтычнай функцыі мовы мастацкай літаратуры.

183. Выкарыстанне маўленчых сродкаў і іх арганізацыя ў мастацкай літаратуры.
184. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка і іх маўленчыя формы адлюстравання ў стылі мастацкага твора.
185. Тыпы апавядання ў мастацкім творы. Нормы літаратурнай мовы і праблемы нормы ў мастацкай літаратуры.
186. Адносіны мовы мастацкай літаратуры да сістэмы функцыянальных стыляў сучаснай літаратурнай мовы.
187. Паняцце аб тэксце. Канстытутыўныя прыметы тэксту. Суадносіны “мова – маўленне – тэкст”.
188. Структура тэксту. Асноўныя адзінкі тэксту. Складанае сінтаксічнае цэлае (празаічная страфа) і абзац як найменшыя адзінкі тэксту. Іх суадносіны. Фрагмент і іншыя буйныя адзінкі тэксту (раздзел, частка, глава і інш.).
189. Тыпы тэкстаў, звязаныя з пазіцыяй вытворцы маўлення: маўленне ад 1-й асобы, маўленне ад 2-й асобы, маўленне ад 3-й асобы.
190. Вобраз аўтара і вобраз апавядальніка як найважнейшая праблема стылістыкі мастацкага і публіцыстычнага тэксту. Структура катэгорыі аўтара публіцыстычнага тэксту.
191. Функцыянальна-сэнсавыя тыпы маўлення: апісанне, апавяданне і разважанне.
192. Архітэктанічная функцыя моўных адзінак у мастацкім і публіцыстычным тэксце. Ключавыя словы, моўны лейтматыў, архітэктанічны паўтор.
193. Стылістычныя функцыі чужога маўлення ў розных відах тэкстаў.
194. Простая мова. Ускосная мова. Няўласна-простая мова. Маналог. Дыялог. Полілог.
195. Стылістычныя асаблівасці жанравых форм маўлення.

МОДУЛЬ II “МОВА І СТЫЛЬ СРОДКАЎ МАСАВАЙ КАМУНІКАЦЫІ (РУСКАМОЎНЫЯ ТЭКСТЫ СМК)”

1. Природа и сущность языка. Язык и мышление. Язык и речь.
2. Понятие о современном русском литературном языке. Русский язык как форма выражения национальной культуры и национального самосознания русского народа.
3. Многофункциональность русского языка: русский язык – национальный язык русского народа; русский язык как средство межнационального общения народов России и стран СНГ; русский язык в современном мире.
4. Взаимодействие русского и других национальных языков. Понятие о современном русском языке.
5. Русский литературный язык – нормированная форма национального языка. Две разновидности русского литературного языка: книжная речь и разговорная речь.

6. Понятие языковой нормы. Норма в фонетике, орфоэпии, лексике, фразеологии, словообразовании, грамматике, орфографии и пунктуации.
7. Отличие литературного языка от диалектов, жаргонов, просторечия. Кодификация норм литературного языка. Вариантность норм языка.
8. Русский литературный язык и язык художественной литературы. Русский литературный язык и язык СМИ.
9. Понятие о фонетике. Основные фонетические единицы: фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, ударение, интонация.
10. Звук и его характеристика. Согласные и гласные звуки.
11. Фонология. Звуки русского языка в фонологическом аспекте. Понятие о фонеме.
12. Позиционные чередования согласных и гласных. Фонетическая транскрипция.
13. Фонетика и фоника. Эстетическая роль звуков речи и других фонетических средств языка. Значение звуковой организации речи.
14. Орфоэпия и её значение. Русское литературное произношение в его историческом развитии.
15. Нормы современного литературного произношения. Особенности произношения гласных, согласных звуков и их сочетаний, аббревиатур.
16. Произношение некоторых грамматических форм. Произношение заимствованных слов.
17. Активные процессы в области ударения. Колебания в пределах нормы. Основные тенденции развития современного литературного произношения.
18. Стили произношения. Орфоэпические словари: «Орфоэпический словарь русского языка. Произношение, ударение, грамматические формы» под ред. Р. И. Аванесова; «Словарь ударений русского языка» Ф. Л. Агеенко, М. В. Зарвы.
19. Понятие о графике. Алфавит. Обозначение гласных и согласных звуков на письме. Обозначение мягкости согласных. Слоговой принцип русской графики.
20. Понятие об орфографии. Морфологический принцип русской орфографии. Фонетический принцип.
21. Традиционные и дифференцирующие написания в русской орфографии. Слитные, отдельные и дефисные написания.
22. Орфография собственных имен. Правила переноса слов. Проблемы орфографии на современном этапе.
23. Понятие о лексике и лексикологии. Лексикология как учение о лексической системе современного русского языка.
24. Понятие о семантике и семасиологии.
25. Слово как основная номинативная единица языка. Лексическое значение слова. Основные типы лексического значения слова.
26. Оценочные свойства слов. Отражение процессов, происходящих в обществе, в лексике языка.

27. Полисемия (многозначность слова). Слова однозначные и многозначные. Прямое и переносное значение слова. Типы переносных значений слов. Тропы и их виды.
28. Метафора как вид полисемии. Классификация метафор (по характеру сходства, по образованию, по стилистической характеристике).
29. Метонимия как вид полисемии. Классификация метонимий (по типам смежности, по стилистической характеристике и т.д.).
30. Синекдоха как вид полисемии. Классификация синекдох (с точки зрения стилистической характеристики, с точки зрения образования, по степени распространённости и т. д.).
31. Узуальное и окказиональное значение слова. Функционально-стилистическая роль полисемии в художественном произведении и в публицистике. Ошибочное употребление слов в переносном значении.
32. Отражение полисемии в толковых словарях. Толковые словари как характеристика системных связей слов.
33. Омонимия и омонимы. Понятие об омонимах и омонимии. Пути возникновения омонимов. Классификация омонимов. Омонимия и многозначность. Функционально-стилистическая роль омонимии. «Словарь омонимов русского языка» О. С. Ахмановой.
34. Паронимия и паронимы. Понятие о паронимах и паронимии. Отношение паронимов к омонимам. Парономазия. Стилистические функции слов-паронимов.
35. Словарь-справочник «Трудные случаи употребления однокоренных слов русского языка» Ю. Бельчикова и М. Панюшевой; «Словарь паронимов русского языка» Н. П. Колесникова; «Словарь трудностей русского языка» Д. Э. Розенталя и М. А. Теленковой; «Словарь паронимов русского языка» С. В. Вишняковой.
36. Синонимия и синонимы. Понятие о синонимах и синонимии.
37. Структура синонимического ряда в русском языке. Возникновение синонимов. Синонимия и полисемия. Типы синонимов.
38. Функционально-стилистическая роль синонимов; приемы использования синонимов в художественных и публицистических текстах.
39. Синонимы общеязыковые и окказиональные. Словари: «Словарь синонимов русского языка» З. Е. Александровой; «Краткий словарь синонимов русского языка» В. Н. Ключевой; «Словарь синонимов русского языка» в двух томах АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; однотомный «Словарь синонимов русского языка» АН СССР под ред. А. П. Евгеньевой; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. Н. Жукова.
40. Антонимия и антонимы. Понятие о лексических антонимах. Антонимия и полисемия.
41. Антонимы общеязыковые и окказиональные, их стилистические функции. Словари: «Антонимы языка» Л. А. Введенской; «Словарь антонимов

- русского языка» Н. П. Колесникова под ред. Н. М. Шанского; «Словарь антонимов русского языка» М. Р. Львова.
42. Стили современного русского языка. Понятие о стилевом расслоении лексики и ее экспрессивно-стилистической характеристике.
43. Стилистически нейтральная лексика (межстилевая). Книжная лексика, ее виды. Признаки книжной лексики.
44. Лексика разговорно-бытовая, ее виды. Признаки разговорно-бытовой лексики. Отражение функционально-стилевой и экспрессивно-стилистической характеристики слов в толковых словарях.
45. Использование лексики устно-разговорной речи и лексики книжно-письменной речи.
46. Ошибки в употреблении разных разрядов лексики устной и письменной речи.
47. Лексика общеупотребительная и лексика ограниченного употребления.
48. Диалектная лексика, ее типы. Диалектная лексика и литературный язык. Диалектные (областные) словари: «Словарь русских народных говоров» АН СССР под ред. Ф. П. Филина (изд. с 1965 г.).
49. Специальная (профессионально-терминологическая) лексика, ее разновидности.
50. Специальная лексика в лексической системе русского языка (узкоспециальные и общепонятные термины).
51. Использование специальной лексики в ее терминологических значениях в неспециальных текстах (художественных и публицистических).
52. Отражение специальной лексики в толковых словарях. Терминологические словари: «Словарь лингвистических терминов» О. С. Ахмановой; «Справочник журналиста» Н. Т. Богданова, В. А. Вяземского; «Словарь книговедческих терминов» Е. Н. Шамурина. Энциклопедические словари: «Литературный энциклопедический словарь» под ред. В. Н. Кожевникова и П. А. Николаева.
53. Жаргонная лексика. Классификация жаргонной лексики (профессиональный жаргон, арготическая лексика и др.).
54. Причины возникновения жаргонизмов. Отражение жаргонной лексики в словарях. Жаргонная лексика как источник пополнения общенародных эмоционально-оценочных средств языка.
55. Использование жаргонной лексики в художественной литературе и в публицистике (как специальный прием и как асистемное явление).
56. Понятие об активном и пассивном составе лексики.
57. Устаревшие слова. Историзмы. Архаизмы.
58. Типы архаизмов: лексико-фонетические, лексико-словообразовательные, собственно-лексические, семантические, грамматические. Использование устаревших слов в современных текстах. Немотивированное использование архаизмов.
59. Новые слова (неологизмы), их типы и стилистические функции. Неологизмы в публицистическом стиле. Окказиональные слова.

60. Отражение новой лексики в современных толковых словарях. Специальные словари: «Словарь новых слов и значений» под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина, «Краткий словарь современных понятий и терминов» под ред. В. А. Макаренко.
61. Основные пути формирования русской лексики. Исконно русская лексика: индоевропеизмы, общеславянизмы, восточнославянизмы и собственно русизмы).
62. Заимствованная лексика. Пути возникновения заимствованной лексики в русском языке. Заимствования из славянских языков.
63. Понятие о старославянском языке и старославянизмах. Старославянизмы в русском языке. Признаки старославянизмов (фонетические, словообразовательные, семантические). Функции старославянизмов (семантические, стилевые и стилистические) в современном русском языке.
64. Заимствования из неславянских языков. Заимствования из финно-угорских языков. Тюркизмы (время заимствований, тематические группы, признаки тюркизмов). Грецизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки греческих заимствований). Латинизмы (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки латинских заимствований).
65. Заимствования из европейских языков – немецкого, французского, английского, голландского, итальянского, испанского (периоды и пути заимствований, тематические группы и признаки заимствований из европейских языков).
66. Освоение заимствованных слов (фонетическое, графическое, грамматическое, семантическое). Лексические кальки. Экзотизмы и варваризмы.
67. Функционально-стилистика роль иноязычных слов в лексико-семантической системе. Проблема иноязычных слов и пуризм. Русские слова в других языках. Использование заимствованных слов в публицистических текстах
68. Этимологические словари: «Краткий этимологический словарь русского языка» Н. М. Шанского, В. В. Иванова, Т. В. Шанской (под ред. С. Г. Бархударова); «Этимологический словарь русского языка» М. Фасмера; «Этимологический словарь русского языка» Г. П. Цыганенко; «Этимологический словарь русского языка» под ред. Н. М. Шанского.
69. Словари иностранных слов: «Словарь иностранных слов» под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной и др.; «Толковый словарь иноязычных слов» Л. П. Крысина; «Словарь иностранных выражений и слов, употребляющихся в русском языке без перевода» Л. М. Бабкина и В. В. Шендецова; «Словарь латинских крылатых слов» Л. Т. Бабичева.
70. Понятие о фразеологии русского языка. Фразеологизм как основная единица фразеологической системы.

71. Типы фразеологизмов по степени семантической слитности и мотивированности значения: фразеологические сращения, фразеологические единства, фразеологические сочетания.
72. Крылатые слова, пословицы, поговорки.
73. Фразеологизмы современного русского языка с точки зрения происхождения: исконные и заимствованные. Русские фразеологизмы в других языках мира.
74. Функционально-стилистическое расслоение фразеологизмов, их эмоционально-экспрессивная окраска. Межстилевые (стилистически нейтральные) фразеологизмы.
75. Разговорные фразеологизмы, их стилистические свойства. Книжные фразеологизмы, их стилистические признаки.
76. Синонимия фразеологизмов. Антонимия фразеологизмов. Многозначность фразеологизмов. Основные приемы использования фразеологизмов в художественной литературе и в публицистике.
77. Фразеологические словари: «Фразеологический словарь русского языка» под ред. А. И. Молоткова; «Краткий фразеологический словарь русского языка» В. И. Зиминой; «Словарь-справочник по русской фразеологии» Р. И. Яранцева; «Словарь фразеологических синонимов русского языка» под ред. В. П. Жукова.
78. Фразеологические справочники: «Крылатые слова» С. В. Максимова; «Крылатые слова» Н. С. Ашукиной, М. Г. Ашукиной.
79. Словообразование как особый раздел науки о языке. Связь словообразования с лексикологией и морфологией.
80. Словообразовательная система русского языка.
81. Морфемика как наука о значимых частях (морфемах) слов и словоформ. Морфемы, виды морфем. Морфемы корневые и аффиксальные (префиксы, суффиксы, постфиксы, интерфиксы, флексии). Аффиксы внешне выраженные и нулевые.
82. Исторические изменения в морфологическом составе слова (опрощение, переразложение, усложнение).
83. Многозначность, омонимия и синонимия морфем. Основа. Основы производные и производные. Производящая основа. Свободная и связанная основа.
84. Роль аффиксов в словообразовании и формообразовании. Морфемный анализ слова.
85. Основные способы русского словообразования: морфологический, морфолого-синтаксический, лексико-синтаксический, лексико-семантический. Ведущее положение морфологического (аффиксального) способа словообразования.
86. Понятие словообразовательного типа. Продуктивные способы в словообразовании разных частей речи. Словообразовательный анализ слова.
87. Узуальное и окказиональное словообразование. Нормы в словообразовании. Стилистические ресурсы словообразования.

88. Словообразовательные и морфемные словари.
89. Грамматика как учение о грамматическом строе языка. Предмет морфологии.
90. Понятие о грамматическом значении, грамматической категории и грамматической форме.
91. Способы выражения грамматических значений в русском языке. Взаимодействие лексических и грамматических значений в слове.
92. Словоизменяемые и несловоизменяемые морфологические категории.
93. Части речи как основные лексико-грамматические разряды слов. Принципы классификации частей речи.
94. Знаменательные слова. Служебные слова (частицы речи). Модальные слова. Междометия и звукоподражательные слова. Переход слов одной части речи в другую.
95. Имя существительное. Общая характеристика.
96. Лексико-грамматические разряды имен существительных: (одушевленные и неодушевленные; собственные и нарицательные, конкретные и абстрактные; вещественные и собирательные; сингулятивы).
97. Варианты в проявлении одушевленности / неодушевленности существительных. Одушевленность / неодушевленность и многозначность слова.
98. Морфологические разряды имен существительных.
99. Категория рода. Принципы распределения существительных по родам. Слова общего рода. Род существительных с суффиксами субъективной оценки. Род несклоняемых нарицательных и собственных имен существительных. Род сложносокращенных слов. Колебания в роде имен существительных.
100. Стилистическое использование категории рода. «Словарь сокращений русского языка» под ред. Д. И. Алексеева.
101. Категория числа. Способы и средства выражения категории числа. Имена существительные, имеющие форму только единственного числа. Имена существительные, имеющие только форму множественного числа.
102. Переносное употребление форм числа имен существительных. Использование категории числа в текстах.
103. Категория падежа. Система падежей русского имени существительного. Основные значения падежных форм. Способы и средства выражения падежных значений.
104. Склонение имен существительных. Варианты падежных окончаний в каждом типе склонения. Разносклоняемые и несклоняемые существительные. Основные типы ударения при склонении имен существительных.
105. Словообразование имен существительных. Правописание окончаний и суффиксов существительных.
106. Имя прилагательное. Общая характеристика.

107. Лексико-грамматические разряды имен прилагательных. Полные и краткие формы прилагательных. Образование краткой формы.
108. Стилистические и смысловые различия между полной и краткой формой. Степени сравнения имен прилагательных.
109. Стилистическая окраска и употребление степеней сравнения прилагательных. Ошибки в образовании и употреблении форм степеней сравнения.
110. Формы субъективной оценки качества. Склонение имен прилагательных. Неизменяемые прилагательные.
111. Словообразование имен прилагательных. Переход прилагательных в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов прилагательных.
112. Употребление лексико-грамматических разрядов прилагательных в современных текстах.
113. Имя числительное. Общая характеристика. Морфологические категории числительных.
114. Вопрос о грамматической природе слов типа «первый», «второй», «миллион», «тысяча», «много», «мало», «столько», «несколько».
115. Числительные количественные, их морфологические и синтаксические особенности.
116. Сочетаемость числительных с существительными. Употребление количественных и собирательных числительных.
117. Склонение числительных.
118. Правописание числительных.
119. Местоимение. Общая характеристика.
120. Разряды местоимений по значению и по соотношению с другими частями речи.
121. Грамматические особенности разных разрядов местоимений.
122. Стилистическое использование местоимений в художественных и публицистических текстах.
123. Синонимия внутри отдельных разрядов местоимений.
124. Правописание местоимений.
125. Глагол. Общая характеристика. Инфинитив. Основы глагола. Спрягаемые и неспрягаемые формы глагола.
126. Продуктивные и непродуктивные группы глаголов. Глаголы движения.
127. Категория вида. Значение видов. Грамматическое различие видов. Образование видовых пар.
128. Непарные глаголы (одновидовые и двувидовые). Особенности употребления видов глагола в художественных и публицистических текстах.
129. Категория залога. Глаголы переходные и непереходные. Образование залоговых форм. Типы залогов. Особенности употребления залогов. Синонимия залоговых форм.
130. Категория наклонения. Образование и основные значения наклонения. Синонимия наклонений.

131. Категория времени. Образование и основные значения форм времени. Синонимия видо-временных форм глагола.
132. Категория лица. Образование личных форм. Особенности спряжения глаголов.
133. Изобилующие и недостаточные глаголы. Употребление форм лица. Безличные глаголы. Особенности употребления форм лица.
134. Словообразование глаголов. Правописание глаголов.
135. Причастие. Образование причастий. Значение и употребление причастий.
136. Переход причастий в другие части речи. Правописание окончаний и суффиксов причастий.
137. Деепричастие. Образование деепричастий. Значение и употребление форм деепричастий.
138. Переход деепричастий в другие части речи.
139. Наречие. Общая характеристика. Разряды наречий по значению. Образование и употребление степени сравнения наречий. Степени качества.
140. Образование наречий. Правописание наречий. Переход наречий в другие части речи. Использование наречий в текстах.
141. Категория состояния. Вопрос о выделении слов категории состояния в отдельную часть речи.
142. Морфологические и синтаксические признаки слов категории состояния. Употребление категории состояния в современных текстах.
143. Служебные слова (частицы речи). Предлоги, их классификация по образованию и строению. Классификация предлогов по значению. Синонимия предлогов.
144. Стилистическая характеристика предлогов. Правописание предлогов.
145. Союзы, их разряды по синтаксической функции и по значению. Разряды союзов по строению. Стилистическая характеристика союзов. Правописание союзов.
146. Частицы, их разряды по значению и по образованию. Стилистическая характеристика частиц. Правописание частиц.
147. Модальные слова. Разряды модальных слов по значению и происхождению. Функции модальных слов.
148. Междометия. Значение и функции междометий. Разряды междометий по их значению. Звукоподражательные слова. Использование междометий и звукоподражательных слов.
149. Предмет синтаксиса. Основные синтаксические единицы языка: словоформа, словосочетание, предложение, сложное синтаксическое целое.
150. Синтаксические связи слов и синтаксические отношения. Средства выражения синтаксических связей.
151. Словосочетание как грамматически оформленное соединение соотносимых по смыслу слов. Отношение словосочетания к слову и предложению.

152. Типы словосочетаний по структуре и значению. Понятие стержневого слова и зависимого компонента словосочетания. Свободные синтаксические словосочетания, их отличие от синтаксически несвободных сочетаний.
153. Парадигма словосочетания. Простые и сложные словосочетания.
154. Виды подчинительной связи в словосочетаниях. Согласование (полное и неполное). Управление (сильное и слабое). Примыкание.
155. Понятие предложения. Предложение как предикативная единица. Категория модальности.
156. Категория синтаксического лица. Категория синтаксического времени. Понятие структурной схемы и парадигмы предложения.
157. Типы простых предложений по цели высказывания: повествовательные, вопросительные, побудительные.
158. Типы предложений по характеру выражаемого в них отношения к действительности: предложения утвердительные и отрицательные.
159. Типы простых предложений по структуре. Двусоставные и односоставные предложения. Нераспространённые и распространённые предложения.
160. Полные и неполные предложения. Интонация простого предложения. Виды интонации. Грамматическая роль интонации.
161. Система членов предложений в современном русском языке.
162. Главные члены предложения. Подлежащее и сказуемое – предикативная основа предложения.
163. Координация как тип синтаксической связи между главными членами предложения. Подлежащее и способы его выражения.
164. Сказуемое и способы его выражения. Типы сказуемых. Глагольное сказуемое простое, осложненное, составное и сложное. Виды связок в именном сказуемом. Способы выражения при связочной части.
165. Координация подлежащего и сказуемого. Тире между подлежащим и сказуемым.
166. Второстепенные члены предложения. Определение. Определение согласованное и несогласованное. Приложение, его виды. Способы выражения определений и приложений.
167. Дополнение. Дополнение прямое, косвенное, предложное и беспредложное. Способы выражения дополнений.
168. Обстоятельства. Классификация обстоятельств по значению. Способы выражения обстоятельств.
169. Понятие детерминирующих членов предложения.
170. Односоставные предложения. Понятие об односоставных предложениях. Типы односоставных предложений.
171. Сказуемые односоставные предложения (определенно-личные, неопределенно-личные, обобщенно-личные, безличные и инфинитивные).
172. Подлежащие односоставные предложения (номинативные предложения, их разновидности).

173. Конструкции, по форме совпадающие с номинативными предложениями. Слова- предложения. Использование односоставных предложений в художественных и публицистических текстах.
174. Неполные предложения. Типы неполных предложений. Эллиптические предложения. Использование неполных предложений в речи. Знаки препинания в неполных предложениях.
175. Порядок слов в предложении. Актуальное членение предложения. Тема и рема как компоненты актуального членения предложения.
176. Основные средства актуального членения предложения. Соотношение синтаксического и актуального членения предложения.
177. Порядок слов стилистически нейтральный и стилистически значимый. Стилистическое использование порядка слов в контексте.
178. Предложения с однородными членами. Понятие об однородности членов предложения.
179. Признаки однородности: единство синтаксической функции, соотнесенность с одним и тем же словом, сочинительные отношения, интонация.
180. Однородные подлежащие и сказуемые. Однородные второстепенные члены.
181. Союзы при однородных членах: соединительные, противительные, разделительные и сопоставительные.
182. Смысловые оттенки сочинительных союзов. Предлоги при однородных членах.
183. Обобщающее слово или словосочетание при однородных членах.
184. Стилистические функции однородных членов предложения. Пунктуация при однородных членах.
185. Предложения с обособленными оборотами. Понятие об обособлении. Общие синтаксические условия обособления второстепенных членов.
186. Обособление определения, приложения, обстоятельства. Обособление уточняющих и пояснительных членов предложения.
187. Деепричастные обороты. Обороты с причастиями и прилагательными.
188. Обороты с существительными, с инфинитивом, наречием, со спрягаемой формой глагола.
189. Стилистические функции обособленных оборотов. Пунктуация в предложениях с обособленными членами.
190. Присоединительные конструкции. Понятие о присоединении. Типы присоединительных конструкций, их функции.
191. Использование присоединительных конструкций в художественных и публицистических текстах. Знаки препинания в предложениях с присоединительными конструкциями.
192. Вводные слова, вводные словосочетания и предложения. Типы вводных слов по значению.

193. Вставные конструкции. Функции вводных и вставных конструкций в предложении. Использование вводных конструкций как средства модальности в текстах.
194. Пунктуация при вводных и вставных конструкциях.
195. Обращение. Функции обращения в предложении. Знаки препинания при обращении.
196. Понятие о сложном предложении. Отличие сложного предложения от простого. Средства связи частей сложного предложения.
197. Типология сложного предложения. Союзные и бессоюзные предложения. Сочинение и подчинение как основные виды синтаксической связи предикативных частей в составе сложного предложения.
198. Сложносочиненные предложения. Понятие о сложносочиненном предложении. Отличие сложного предложения от простого.
199. Признаки сложносочиненного предложения: количество предикативных частей, лексико-рамматическое единство, интонационное единство.
200. Средства связи предикативных частей в сложносочиненном предложении. Типология сложносочиненных предложений.
201. Сложносочиненные предложения с соединительными, противительными, разделительными, присоединительными, пояснительными и сопоставительными отношениями.
202. Значение и употребление сочинительных союзов в сложносочинённом предложении. Пунктуация в сложносочиненном предложении.
203. Сложноподчиненные предложения. Понятие о сложноподчиненном предложении. Средства связи предикативных частей в сложноподчиненном предложении.
204. Общая характеристика и принципы классификации сложноподчиненных предложений. Одночленность (нерасчлененность) и двучленность (расчлененность) структуры сложноподчинённых предложений.
205. Нерасчлененные сложноподчиненные предложения: присубстантивно-определятельные, изъяснительно-объектные, компаративные, местоименно-соотносительные.
206. Расчлененные сложноподчиненные предложения: условия, причины, цели, уступительные, следствия, места, времени, сравнительные.
207. Усложнённые сложноподчиненные предложения. Параллельное подчинение, соподчинение, последовательное подчинение (включение).
208. Знаки препинания в сложноподчинённом предложении.
209. Бессоюзные сложные предложения. Общее понятие о бессоюзном сложном предложении. Средства связи частей в бессоюзных предложениях.
210. Типы бессоюзных сложных предложений: перечислительные, сопоставительные, объяснительные, обусловленные.
211. Пунктуация в бессоюзном предложении.
212. Многочленное сложное предложение. Многочленное сложносочиненное и многочленное бессоюзное сложное предложение.

213. Многочленное сложноподчиненное предложение. Многочленное сложное предложение с разными видами связи (предложение комбинированной структуры).
214. Пунктуация в предложениях комбинированной структуры.
215. Период как вид многочленного сложного предложения, его изобразительно-выразительные свойства.
216. Сложное синтаксическое целое. Понятие о сложном синтаксическом целом. Средства связи между отдельными предложениями в составе ССЦ.
217. Виды связи между отдельными предложениями ССЦ: цепная, параллельная, смешанная. Типы сложного синтаксического целого. Абзац и сложное синтаксическое целое.
218. ССЦ как структурный элемент композиции художественных и публицистических текстов.
219. Понятие о синтаксисе связной речи. Текст как высшая коммуникативная организация речи.
220. Чужая речь. Понятие о прямой, косвенной и несобственно прямой речи. Цитация и ее формы.
221. Диалогизация речи. Синтаксические особенности, изобразительно-выразительные свойства чужой речи. Знаки препинания при прямой речи и цитатах.
222. Понятие о пунктуации. Правила пунктуации. Влияние исторических изменений в синтаксической системе языка на пунктуацию.
223. Нерегламентированная пунктуация. Авторская пунктуация.
224. Эмотиконы, смайлики и другие паралингвистические средства в интернете.

ПАТРАБАВАННІ ДА КУРСАВОЙ ПРАЦЫ

Курсавая праца павінна адпавядаць патрабаванням «Положения об организации подготовки и защиты курсовой работы, итоговой аттестации при освоении содержания образовательных программ высшего образования I степени в Белорусском государственном университете об организации подготовки и защиты курсовой работы, итоговой аттестации при освоении содержания образовательных программ высшего образования I степени в Белорусском государственном университете».

Мэта курсавой працы – навучыць студэнтаў самастойна назіраць як за пэўнымі з’явамі, так і аналізаваць, тэарэтычна абагульняць адпаведны фактычны матэрыял, працаваць з навуковай літаратурай. Курсавая праца служыць праверкай умення выкарыстоўваць атрыманыя веды для вырашэння пэўнай навуковай задачы, выяўляе творчыя здольнасці студэнтаў.

Курсавая праца з’яўляецца самастойным навуковым даследаваннем тэкстаў масавай камунікацыі, у якім студэнт павінен прадэманстраваць тэарэтычныя веды, атрыманыя на факультэце журналістыкі падчас

вывучэння як спецыяльных, так і агульнаадукацыйных дысцыплін. Акрамя таго, курсавая праца – адзін са шляхоў выпрацоўкі ў студэнтаў уменняў і навыкаў: вывучаць навуковую літаратуру, рабіць навуковыя назіранні, лагічна і паслядоўна выкладаць думкі ў пісьмовай форме, рабіць вывады і абагульненні, складаць спіс літаратуры, афармляць працу ў адпаведнасці з існуючымі стандартамі (правіламі і патрабаваннямі).

Курсавая праца павінна адпавядаць усім патрабаванням, якія прад'яўляюцца да навуковых тэкстаў. Падчас выканання курсавой працы студэнт павінен:

- абгрунтаваць актуальнасць, навізну і практычную значнасць праблемы ;
- дакладна вызначыць аб'ект і прадмет даследавання;
- прадэманстраваць валоданне паняццыйным апаратам;
- правесці аналіз тэкстаў ў аспекце заяўленай тэмы даследавання;
- рэалізаваць мэту і задачы даследавання, пастаўленыя ў пачатку работы;
- выявіць культуру навуковага выкладу тэарэтычнага і фактычнага матэрыялу;
- зрабіць вывады, падагульненні вынікаў даследавання.

Курсавая праца павінна быць вытрымана ў навуковым стылі, што мае на ўвазе наяўнасць спецыяльнай тэрміналагізаванай лексікі; мінімальную ступень праяўлення асобаснага пачатку ў тэксце (абмежаванне выкарыстання эмацыянальна-ацэначнай лексікі, экспрэсіўнага сінтаксісу і інш.), лагічнасць выкладання. У працэсе работы неабходна карыстацца навуковай літаратурай і слоўнікамі.

Пры напісанні курсавой працы студэнт можа карыстацца вучэбна-метадычным дапаможнікам для студэнтаў факультэта журналістыкі (распрацоўшчыкі: Г. І. Басава, В. І. Дзесюкевіч, М. П. Цыбульская) 2009 года выдання. Пералік тэм курсавых прац змешчаны ў названым метадычным выданні. Дапаможнік размешчаны ў электроннай бібліятэцы Інстытута журналістыкі БДУ.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ УВА

Назва вучэбнай дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб змяненнях у змесце вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
Сучасная беларуская мова	Кафедра медыялінгвістыкі і рэдагавання	Прапаноў няма	Пратакол пасяджэння кафедры № <u>5</u> ад <u>28.05.2020</u>
Рэдагаванне	Кафедра медыялінгвістыкі і рэдагавання	Прапаноў няма	Пратакол пасяджэння кафедры № <u>5</u> ад <u>28.05.2020</u>

**ДАПАЎНЕННІ І ЗМЯНЕННІ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА
ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
НА _____ / _____ НАВУЧАЛЬНЫ ГОД**

№ п/п	Дапаўненні і змяненні	Падстава

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання (пракакол № ад _____ 202 __ г.)

Загадчык кафедры
доктар філалагічных навук прафесар _____ В. І. Іўчанкаў

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Дэкан факультэта
кандыдат філалагічных навук дацэнт _____ В. М. Самусевіч